

Ge oss ett strukturerat men flexibelt stöd!

En kvalitativ undersökning om familjehemsföräldrars upplevelser av stöd
-sett ur ett utvecklingsekologiskt perspektiv

Författare: Susanna Grönroos & Ida Thomasson

Handledare: Gunilla Lindén

Abstract

The purpose of this study was to examine how the foster parent's need of support is provided. The study was built upon a qualitative method with interviews with ten foster parents. More specifically, its aim was to find out how the foster parents themselves looked upon how their need of support, and from whom the support was provided. According to the law, it is the social services obligation to provide the foster parents with all the support they could need. The picture the media sends out is different from what it should be because according to them, the social services fall short in the follow-up and also the support of the contact with the foster parents. The media however is lacking from a foster parents perspective. The purpose was to investigate how they experience of their need of support to be satisfied. We have chosen the ecological system theory to get an overall picture of the foster parents' situation, and to see where they experience their support from. We found a variation in how the foster parents experienced their need for support is satisfied. The foster parents, however, experienced the biggest support from their family and from other foster parents. We have seen that they experienced less or no support whatsoever from relatives and other friends. Most respondents experienced a support in the way the follow-up is shaped, but emphasized a big problem in changes of social welfare. The foster parents experienced the contact with the biological parents, to be the greatest problem. The respondents experienced that commissioning a foster home takes many years to complete. In the future, the respondents emphasized more information regarding the commission of a foster home will be given out prior to people becoming foster parents.

Nyckelord: Familjehemsföräldrar, stöd, uppföljning och utvecklingsekologisk teori

Key words: foster parents, support, follow- up, ecological system theory

Förord

Vi författare skulle vilja sammanfatta denna tid då vi arbetat med uppsatsen som en lärorik kunskapsresa. Vi har varit nervösa och stressade samtidigt som det har varit en mycket spännande och stimulerande period. Efter att uppsatsen är klar ser vi vilket gediget arbete vi har lagt ner och känner oss stolta över vad vi åstadkommit.

Detta hade inte varit möjligt utan respondenternas kunskap och hjälp, så till dem vill vi rikta ett varmt tack.

Vi vill även tacka våra nära och kära som har varit tålmodiga och stöttat oss under denna period.

Till sist vill vi uppmärksamma vår handledare Gunilla Lindén som har hjälpt oss och kommit med bra synpunkter.

Maj 2008

Lunds Universitet, Campus Helsingborg

Susanna Grönroos och Ida Thomasson

Innehållsförteckning

Abstract	1
Förord	2
Innehållsförteckning	3
1 Inledning	5
1.1 Problemformulering.....	5
1.2 Syfte och frågeställningar.....	6
1.3 Definition.....	6
2 Metod	8
2.1 Metodologiska överväganden.....	8
2.2 Urval.....	9
2.3 Genomförande.....	9
2.4 Bearbetning och analys.....	10
2.5 Resultatets tillförlitlighet.....	10
2.6 Förförståelse.....	11
2.7 Etiska överväganden.....	12
2.8 Källkritik.....	12
3 Bakgrund	12
3.1 Historik om familjehem.....	12
3.2 Lagen.....	13
3.3 Vad krävs för att bli familjehem.....	15
3.4 Vad innebär det att vara familjehem.....	16
4. Tidigare forskning	17
4.1 Uppdraget som familjehem.....	17
4.2 Familjehemsvården.....	18
4.3 Socialtjänstens stöd till familjehemsföräldrar.....	19
4.4 Socialtjänstens uppföljning.....	20
4.5 De biologiska föräldrarna.....	21
4.6 Brist på familjehem.....	22

5. Teoretisk referensram.....	22
5.1 Utvecklingsekologisk teori.....	22
6. Empirisk redovisning.....	25
6.1 Presentation av våra respondenter.....	25
6.2 Tema 1- Familjehemsföräldrars behov av stöd.....	26
6.3 Tema 2- Från vilket håll familjehemsföräldrarna får stöd.....	27
6.4 Tema 3- Hur socialtjänstens uppföljningar uppfyller familjehemsföräldrarnas behov av stöd.....	32
6.5 Tema 4- Hur socialtjänstens uppföljningar ser ut.....	33
6.6 Tema 5- Vilka önskemål respondenterna har inför framtida uppföljningsbesök.....	35
7. Analys.....	37
8. Slutdiskussion.....	41
9. Referenslista.....	44
Bilaga 1 – Informationsbrev.....	46
Bilaga 2 – Intervjuguide.....	47

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Att placera ett barn i ett annat hem än det egna är en av de mest ingripande åtgärder man gör inom socialtjänsten (Norström & Thunved 2007).

En av socialtjänstens viktigaste uppgifter är att noga följa den ungas placering utanför hemmet, genom tät kontakt med barn, föräldrar och familjehem eller institution, för att se till att vård- och behandlingsplanen uppfylls (Norström & Thunved 2007 s 158).

Enligt Socialtjänstförordningen (SoF 2001:937) 5 kap § 1b skall nämnden fortlöpande, genom personliga besök och på annat lämpligt sätt, hålla sig väl förtrogen med förhållandena i hemmen och ge behövligt stöd. Hur stödet utformas beror på det enskilda fallet, där hänsyn skall tas till bland annat ärendets karaktär och svårighetsgrad, åldern på det placerade barnet samt vårdgivarnas kompetens. Det är givet att en placering i inlednings- och avslutningsskedet ställer krav på särskilt tät kontakt med socialtjänsten.

Trots att det uttryckligen står i lagen att stöd ska ges utefter en samlad bedömning av det enskilda behovet har Länsstyrelsen (2008) publicerat en studie som visar att det finns barn som varit placerade i familjehem i upp till fyra år utan att socialtjänsten har besökt hemmet mer än vid något enskilda tillfälle. Detta trots att det finns en lagstadgad uppföljning i Socialtjänstlagen (SoL 2001:453) 6 kap 8 som ska ske minst var sjätte månad.

Efter att ha tagit del av medias beskrivning av hur det förhåller sig med uppföljningar har vi blivit intresserade av hur det behovet av stöd familjehemsföräldrarna har tillgodoses. Vi har valt att lägga tyngdpunkt på att undersöka vilka element i omgivningen som kan fungera som ett stöd för familjehemsföräldrarna, exempelvis släkt, föreningar och andra instanser i samhället. Vi är även intresserade av att undersöka stödet från socialtjänsten dels genom uppföljningar och dels genom annan kontinuerlig kontakt. Vi anser att en väl utformad uppföljning kan fungera som ett stöd till familjehemsföräldrarna, därav väljer vi att även undersöka hur uppföljningarna ser ut.

För att kunna tolka och få en förståelse för hur familjehemsföräldrarnas behov av stöd motsvaras av det stöd de får från omgivningen har vi valt att använda oss av den utvecklingsekologiska teorin. Genom att använda oss av denna teori kan vi tydligare få en uppfattning om vilka behov som blir tillgodosedda från olika håll. Teorin som har utarbetats av den amerikanske professorn Urie Bronfenbrenner vill påvisa att utveckling sker i ett sammanhang, i ett samspel och i interaktionen med olika omgivningsfaktorer (Andersson, G 2004).

1.2 Syfte och frågeställningar:

Syftet med uppsatsen är att ur ett utvecklingsekologiskt perspektiv undersöka hur familjehemsföräldrarnas behov av stöd tillgodoses.

Våra frågeställningar lyder:

1. Vilket behov av stöd uttrycker familjehemsföräldrarna att de har?
2. Från vilket håll får de detta stöd?
3. Hur uppfyller socialtjänstens uppföljningar familjehemsföräldrarnas behov av stöd?
4. Hur ser socialtjänstens uppföljning ut?
5. Vilka önskemål har familjehemsföräldrarna inför framtida stöd genom uppföljningsarbeten?

1.3 Definition

Familjehem:

I Socialtjänstförordningen 3 kap 2 § finns följande definition av familjehem:

”Med familjehem avses ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt.”

Fosterfamilj och familjehem:

Fosterhemsbegreppet kom att ersättas av familjehemsbegreppet när Socialtjänstlagen kom till. Detta gjordes för att betona de förändrade intentionerna med vårdens innehåll. I dag används främst begreppen familjehem, familjehemsplacerad och familjehemsvård medan begreppen

fosterhem, fosterbarn och fosterfamilj lever kvar i forskningssammanhang (Andersson, G 1995, Höjer 2001).

Uppföljning, uppföljningsbesök:

I Socialtjänstlagen (2001:453) anges att när ett barn vårdas i ett annat hem än det egna, ska socialnämnden minst var sjätte månad överväga om den beslutade vården ska fortlöpa. Vi har i vår uppsats valt att använda oss utav orden uppföljning och uppföljningsbesök och syftar då på det tillfälle då socialsekreterarna har uppföljning.

Familjehemssekreterare, familjehemsplanerare och socialsekreterare:

Under intervjuerna har vi uppmärksammat olika yrkestitlar, så som familjehemssekreterare, socialsekreterare och familjehemsplanerare som familjehemsföräldrarna är i kontakt med. Dessa variationer beror på hur socialtjänsten i de olika kommunerna är organiserad. Vi har valt att använda socialsekreterare som ett gemensamt begrepp för dessa ovan skrivna yrkestitlar. Detta för att vi inte anser att det inte har någon betydelse för vår empiri men även för att vi anser att det kan vara förvirrande för läsaren.

Familjehemsplacerade barn:

I vår uppsats syftar vi på barn som är under 18 år och som är placerade i ett annat hem än det egna genom Socialtjänstlagen eller Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU 1990:52).

2. Metod

2.1 Metodologiska överväganden

Delar av den samhällsvetenskapliga forskningen utgörs idag av kvantitativa och kvalitativa metoder (Aspers 2007). Det är syftet som avgör vilken metod undersökningen ska bygga på (Trost 1997).

Den kvantitativa metoden kännetecknas av ett mer entydigt och regelstyrt förhållningssätt än den kvalitativa. Den kvantitativa metoden lämpar sig väl för att få upplysningar om många undersökningsenheter (Halvorsen 1992). Den kvalitativa metoden sägs vara mindre regelstyrd, men däremot bör den vara noggrann (Aspers 2007). Den kvalitativa undersökningsmetoden anses lämplig när undersökningen avser att försöka förstå människors sätt att resonera eller reagera, eller för att se varierande handlingsmönster (Trost 1997).

Vi har valt att bygga vår uppsats på en kvalitativ metod för att utifrån syftet utveckla en förståelse för hur familjehemsföräldrarnas behov av stöd tillgodoses. Vårt material har vi samlat in genom intervjuer med familjehemsföräldrar från tio olika familjehem. Då vi har valt intervjuer som metod anser vi att vi har fått en mer detaljerad information från våra respondenter och att vi har fått ta del av deras tankar och känslor kring vårt undersökningsområde. Dessutom kan intervjufrågorna förtydligas och upprepas vid behov, vilket inte är möjligt i en kvantitativ undersökning (Aspers 2007).

Vi har i vår kvalitativa uppsats valt att göra intervjuerna utifrån en semistrukturerad metod, där våra intervjuer bygger på en intervjuguide (se bilaga 2). Den semistrukturerade metoden är inte så strikt som den strukturerade men inte heller så öppen som den fokuserade metoden. Den semistrukturerade metoden innebär att intervjupersonen har en guide att följa, men den är flexibel och möjliggör även för fördjupning och utsvävning av de frågor som känns aktuella (May 2001). Vi anser att en nackdel med denna metod kan vara att frågorna inte alltid ställs på samma sätt till alla respondenter. En annan nackdel kan vara att materialet blir omfattande och problematiskt att sammanställa. Dock anser vi att det vägs upp av det faktum att det finns möjlighet att intressanta aspekter kommer upp och att det blir det djupet i intervjuerna som vi är intresserade av. Ytterligare en nackdel med att använda oss av en kvalitativ metod kan vara att den kvalitativa forskningen påverkar och till viss del konstruerar sitt fält eftersom den

interagerar med fältet (Aspers 2007). Vår uppsats bygger på primära och sekundära källor. De primära källorna består av intervjuer med familjehemsföräldrar. De sekundära källorna bygger på empirisk forskning.

2.2 Urval

För att komma i kontakt med familjehem övervägde vi att ta kontakt med socialförvaltningar, men insåg snabbt att det inte skulle vara vare sig etiskt korrekt eller genomförbart. Vi ansåg att det fanns en risk att socialförvaltningarna skulle rekommendera familjehem utifrån deras tycke. Valet av respondenter har skett genom ett strategiskt urval. Ingen av oss författare har tidigare varit i kontakt med respondenterna. Den kännedom vi har om dem kommer ifrån ”snöbollsprincipen” det vill säga vi har känt någon som har känt någon och så vidare.

Ett kriterium i det urval vi har gjort är att familjehemsföräldrarna under de senaste fem åren ska ha varit ett aktivt familjehem i minst två år. Vi har begränsat perioden till de senaste fem åren för att få en aktuell bild. Vi har gjort urvalet att familjehemsföräldrarna ska ha varit familjehem i minst två år för att de ska ha den upplevelse av stöd som vi ämnar undersöka. Huruvida familjehemmen har fler placerade barn har vi valt att inte se som ett kriterium eller hinder. Vi anser inte att det skulle påverka det vi ämnar undersöka, då vårt syfte är att undersöka upplevelser av stöd ur familjehemsföräldrarnas perspektiv. Vi har även valt att inte se eventuella biologiska barn som ett kriterium eller hinder, men vi har under intervjuerna valt att fråga om de har biologiska barn för att få en samlad bild av deras familjesituation. Vi har intervjuat både kvinnor och män i familjehemmen men har inte sett några specifika skillnader dem emellan, därav väljer vi att inte fokusera på manliga och kvinnliga aspekter.

2.3 Genomförande

Efter att vi hade tagit kontakt med våra respondenter och bokat en tid med dem, skickade vi ut ett informationsblad via e-post där det framgick kort information angående intervjun. Även våra namn och telefonnummer samt vår handledares namn och telefonnummer fanns på informationsbladet (se bilaga 1).

Samtliga intervjuer genomfördes hemma hos respondenterna, förutom en, vilken genomfördes på respondentens arbetsplats. Fem av intervjuerna har vi genomfört tillsammans och fem har delat upp mellan oss. Till intervjuerna har vi avsatt en och en halv timme, dock har

intervjutiden varierat. Under åtta av intervjuer har vi använt oss utav bandspelare och under två har vi använt oss utav anteckningsblock. Vi hade föredragit att använda oss av bandspelare under alla intervjuer, dock var detta inte möjligt. Det övriga arbetet har vi valt att göra tillsammans till stor del, då vi har sett stora fördelar med att ha samma kunskapsläge. Den indelning vi gjort har resulterat i att Ida har gjort ett utkast till bakgrunden och Susanna har gjort ett utkast till tidigare forskning. Dessa utkast har vi därefter tillsammans arbetat med för att få en röd tråd igenom hela arbetet.

Respondenterna har reagerat olika på att vi har haft bandspelare, vissa har inte känt sig så bekväma med det från början, men har under intervjuens gång slappnat av mer. Intervjuerna har skiljt sig lite åt på grund av att vissa respondenter varit mer aktiva i samtalen och vissa varit mindre aktiva och har svarat på frågorna men inte svävat ut så mycket.

2.4 Bearbetning och analys

Efter att intervjuerna hade blivit genomförda har vi transkriberat materialet i sin helhet. På några ställen har vi dock skrivit om fraser till skriftspråk för att inte materialet skulle kunna missförstås. Utskrifterna har vi sedan kodat vilket innebär att materialet delas upp och möjliggör en analys (Aspers 2007). Den kodning vi gjort har varit viktig för att kunna arbeta med materialet. Vi har kodat materialet utefter tema från våra frågeställningar. Resultatet presenterar vi i löpande text med några citat för att få en tyngd i texten.

De personer vi har intervjuat benämner vi dels som respondenter och dels som familjehemsföräldrar, beroende på i vilket sammanhang de nämns.

2.5 Resultatets tillförlitlighet

Tillförlitligheten i vår uppsats kan komma att påverkas av vissa intervjuareffekter.

Denscombe (2004) beskriver forskarens och respondentens personliga kännetecken, som till exempel ålder och etnisk tillhörighet, som en interaktionseffekt. Antingen kan det uppstå ett bra samspel som båda parter vill värna om, eller så kan det uppstå ett mindre bra samspel där konflikter kan störa ett bra samarbete. Då vi som socionomstudenter träffar familjehemsföräldrarna kan det faktum att vi snart är färdigexaminerade få betydelse för intervjuerna. Vi har upplevt att familjehemsföräldrarna känt en samhörighet med oss vilket har medfört att de haft relativt lätt för att berätta om sin situation.

Tillförlitligheten kan även äventyras av att intervjupersonerna inte ställer samma frågor eller inte ställer dem på samma sätt. Genom att betona vissa ord kan respondenternas svar komma att påverkas. Det sätt intervjupersonen visar reaktioner på genom mimik, kroppsspråk eller följdfrågor kan även vara ledande för respondenterna (Denscombe 2004). Inför intervjuerna har vi varit medvetna om dessa intervjuareffekter och försökt minimera risken för att de skulle påverka intervjuerna i olika riktningar.

Innan intervjuerna var vi väl förberedda för att känna oss säkrare i vår roll. Denscombe (2004) skriver om vikten av att ta hänsyn till omgivningen, där miljön runt omkring kan påverka utfallet. Han menar vidare att händelser inte sker i ett socialt vakuum. Därav valde vi att göra de flesta intervjuer hemma hos respondenterna för att miljön skulle kännas så trygg för dem som möjligt. Under intervjuerna märkte vi att vi ibland fick förtydliga några frågor då de missförstods. I några fall fick vi inte svar på alla frågor då respondenterna av olika anledningar inte svarade på dem. I de fall då vi försökt förtydliga frågorna men inte fått svar ändå valde vi att lämna ämnet och fortsätta med nästa fråga, för att det inte skulle bli för besvärligt för respondenterna. I övrigt fungerade våra frågor bra och vi fick uttömmande svar av våra respondenter.

Vi är medvetna om vår egen okunskap inom området, vilket kan innebära både fördelar och nackdelar för vår uppsats. Den lilla kännedom vi författare har av familjehem har vi fått genom tidigare studier. Det är möjligt att vi hade valt en annan infallsvinkel om vi hade haft tidigare erfarenhet inom området.

2.6 Förförståelse

Vi har inför uppsatsskrivandet stött på information som talar om de stora bristerna i kontakten mellan familjehem och socialtjänst. Efter att ha tagit del av Länsstyrelsens (2008) beskrivning är vi medvetna om att vi fått en förförståelse att uppföljningar och stöd inte ges i den bemärkelse som är menad enligt Socialtjänstlagen. Vi inser att detta kan ha påverkat oss när vi har analyserat och tolkat vårt material. Vi har beaktat vårt material med försiktighet och hanterat materialet så förutsättningslöst som möjligt. Vi har även efter intervjuernas gång tolkat svaren gemensamt. Detta anser vi medför en rättvisande tolkning.

2.7 Etiska överväganden

Denscombe (2004) menar att etiken inom forskningen inte handlar om vad som är möjligt eller logiskt att göra, utan istället vad som bör göras med hänsyn till reglerna om vad som är rätt och riktigt. Det kräver ett moraliskt perspektiv mer än ett praktiskt perspektiv. Vi har inför våra intervjuer informerat om vårt syfte och på förhand skickat ut ett informationsbrev. Då vi respekterar respondenternas integritet kommer de att skyddas genom att deras namn och hembostad tas bort för att i största möjliga mån garantera anonymitet. Vi har även informerat respondenterna om vad uppsatsen kommer att användas till och att utskriften kommer att förstöras när uppsatsen är genomförd och godkänd. Detta har vi gjort enligt Vetenskapsrådets fyra huvudprinciper. Dessa är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjande kravet (Humanistiska samhällsvetenskapliga forskningsrådet 2001).

2.8 Källkritik

Vi har haft stor nytta av bland annat Ingrid Höjers bok *Fosterfamiljens inre liv* (2001) som behandlar en stor del av vårt intresseområde. Dock har en av svårigheterna under vårt uppsatsskrivande varit att få tag på annan relevant litteratur, då det råder stor efterfråga på bibliotekslitteratur. Vi har funnit relativt mycket forskning kring barnen och barnens biologiska föräldrars behov av stöd men forskningen kring familjehemsföräldrarnas behov av stöd har varit knapphändig. Några av de böcker vi funnit har varit äldre upplagor, men några kapitel ur dessa böcker har vi ändå kunnat använda oss av.

3. Bakgrund

3.1 Historik om familjehem

Ingrid Höjer, socionom och fil dr i socialt arbete har bidraget med mycket forskning kring familjehemsvården. Hon skriver bland annat om den utveckling som skett inom ämnet i boken *Fosterfamiljens inre liv* (Höjer 2001). I Sverige har vi länge placerat föräldralösa och övergivna barn i familjehem. Det ansågs mer fördelaktigt att placera barn i familjehem än på andra inrättningar och år 1785 kom den första fosterbarnsstadgan. Många av dessa barn som placerades utanför hemmet levde under svåra förhållanden, då de ofta utnyttjades som arbetskraft och for illa. Efter att situationen för de placerade barnen hade uppmärksammats kom en lag om fosterbarnsvård år 1902. Dock kritiserades denna lag på grund av att den endast innebar en kontroll av barn under sju år, därmed kom lagen om uppfostran åt vanartade

och i sedligt avseende försummade barn samma år, som kom att gälla barn under 15 år. Lagen gav rätt åt samhället att ingripa mot föräldrarnas vilja om ett barn ansågs vara vanartat eller i sedligt anseende försummat. År 1924 kom en barnavårdslag som innebar stora förändringar (ibid 2001). Barnet kunde placeras i fosterhem av den kommunala myndigheten på två grunder, dels som ett tvångsingripande och dels som en begäran från föräldrarna. Det vanligaste var att använda frivilliga placeringar (Vinnerljung 1996). År 1960 kom en ny lag om samhällets vård av barn och ungdom. Lagen innehöll en mer detaljerad beskrivning om hur socialt arbete skulle hanteras samt hur samhället skyldigheter att ingripa såg ut (Höjer 2001).

År 1980 kom Socialtjänstlagen (2001:453), som idag fortfarande är aktuell för arbetet inom den sociala barnvården. I förarbetena till Socialtjänstlagen klargjordes att man skulle minska placeringarna på institution till fördel för placeringar i familjehem. Familjen ansåg vara den bästa miljön för barnet att växa upp i. Trots dessa intentioner minskade antalet barn som placerades i familjehem medan antalet barn som placerades på olika institutioner ökade. 1983-1984 gjordes 70 % av alla placeringar i familjehem men tio år senare hade antalet minskat till 55 %. Det hade dock skett en ökning av antalet placeringar i HVB-hem (Hem för vård eller boende) med 13 % (Höjer 2001). I riksdagens revisorers granskning som publicerades 2002-2003 visade resultatet att det hade skett en ökning av antal familjehemsplaceringar till att omfatta 70 % av antalet omhändertagna barn och ungdomar (Riksdagen 2002/2003).

3.2 Lagen

I Socialtjänstlagen och i Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990:52) går det att utläsa de bestämmelser som finns kring familjehemsplacerade barn. Dessa bestämmelser är viktiga att ta del av för att få insikt i hur vården ska bedrivas. Oavsett om placeringen är gjord utifrån SoL eller LVU vilar vårdformerna på principerna om kontinuitet, flexibilitet och närhet. Utgångspunkten med familjehemsplaceringen är att barnet ska kunna flytta hem till sina föräldrar så snart vårdbehovet upphört (Norström & Thunved 2007).

Om ett barns behov inte blir tillgodosett kan det placeras i ett familjehem på frivillig grund som ett bistånd genom Socialtjänstlagen 4 kap 1§. För att detta ska ske krävs att vårdnadshavare och eller barnet samtycker till vård. Hur vården ska bedrivas finns beskrivet i Socialtjänstlagen och Socialtjänstförordningen. Det går att utläsa i 5 kap 1 § SoL att det är

socialnämnden som ska verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden. Vidare anges i SoL 6 kap 7 § att socialnämnden ska medverka till att de placerade barnen får god vård och fostran och i övrigt goda uppväxtförhållanden. De ansvarar även för att den som placeras i familjehem får god kontakt med anhöriga, andra närstående och att vården förläggs så nära hemmiljön som möjligt (SoL 6 kap 1§). Vården av det placerade barnet ska bedrivas i samråd mellan socialnämnd och familjehem, vilket anges i Socialtjänstlagen 6 kap 4 §.

Nämnden har enligt SoL 6 kap 7 § även ett ansvar för att lämna vårdnadshavarna och dem som vårdar placerade barn råd, stöd och annan hjälp de behöver. Nämnden bör hålla en kontinuerlig kontakt med både barnets biologiska föräldrar och familjehemsföräldrarna. De bör även främja barnets och familjehemmets kontakter med de biologiska föräldrarna. Insatserna från socialnämnden bör vara individuellt anpassade. Denna paragraf är speciellt viktig för vår uppsats då vi ämnar undersöka hur familjehemsföräldrarnas behov av stöd tillgodoses.

Det som familjehemsföräldrarna kan kräva rent konkret utifrån lagtexten är att få utbildning, få insyn i barnets tidigare historia, få kunskap om syftet med placeringen, få kontinuerlig handledning samt att få lära känna de biologiska föräldrarna innan placeringen (Lindén 1982).

Enligt Socialtjänstförordningen 5 kap 1a § ska en vårdplan upprättas som ska beskriva insatserna som behövs, hur umgänget ska se ut, vad målet med vården är och den unges och dennes vårdnadshavares syn på vården. Det är socialnämndens ansvar att se till att den planerade vårdplanen följs. Nämnden ska sedan enligt SoF 5 kap 1 b § följa vården med den unge genom besök och samtal med både barnet, familjehemsföräldrarna och vårdnadshavarna.

I socialtjänstlagen 6 kap 8 § anges att när ett barn vårdas i ett annat hem än det egna, ska socialnämnden minst var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs.

Nämnden skall följa vården främst genom:

1. Regelbundna personliga besök i det hem där den unga vistas,
2. Enskilda samtal med den unga,
3. Samtal med den eller dem som tagit emot den unga i sitt hem, och
4. Samtal med vårdnadshavarna.

Uppföljningen skall omfatta den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående (SoF 5 kap 1a §).

Denna bestämmelse vill både uttrycka betydelsen om ett sammanhållet vårdansvar och betona betydelsen att socialtjänsten följer upp de placeringar som görs i familjehem. Detta på grund av att brister i uppföljningar av placeringar är ett av de största problemen inom familjehemsvården (Norström & Thunved 2007).

Om vårdnadshavarna till barnet (eller barnet om det är över 15 år) inte lämnar sitt samtycke till vård kan LVU tillämpas, vilken är en tvångslag och ett komplement till Socialtjänstlagen. Det finns två olika paragrafer i LVU som beslut om vård kan fattas enligt, vilka är LVU 2 § och LVU 3 §. Om ett barn blir placerat enligt LVU 2 §, sker det på grund av faktorer såsom fysisk och psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller andra förhållanden i hemmiljön som utgör en påtaglig risk för den unges hälsa eller utveckling. Blir barnet däremot placerat enligt LVU 3 § sker det på grund av att det unge utsätter sin hälsa eller utveckling för påtaglig risk genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende.

3.3 Vad krävs för att bli familjehem?

Familjehem rekryteras på olika sätt. Det kan ske genom exempelvis annonser i tidningar, tidningsartiklar, presentationer av verksamheten på föreningsmöten, genom personliga kontakter samt genom egna initiativ från familjehemmen (Svenska kommunförbundet 2003). När en familj bestämt sig för att bli familjehem utreds de av socialnämnden i den kommun de bor i. Det är nämnden som avgör om de kan bli familjehem eller inte. I Socialstyrelsen råd och anvisningar från år 1961 står det att ett familjehem ska vara ett ”fullständigt hem”, vilket ska bestå av två makar. Familjehemsföräldrarna bör ha en trygg och fungerande ekonomi och vara socialt anpassade. Det är viktigt att ett gott förhållande råder mellan familjehemsföräldrarna och andra familjemedlemmar. Familjehemsföräldrarna bör även ha kunskap om barns olika utvecklingsstadier och kunna respektera barns olika egenarter (Höjer 2001).

Höjer (2001) beskriver de egenskaper som familjehemsföräldrarna bör ha som vaga. Det finns flera olika exempel på metodutveckling vid utredningsförfarandet, men det är endast lite som handlar om de kriterier som ska gälla för att familjehemsföräldrarna ska klara av sitt uppdrag.

Höjer (2001) menar att detta är motsägelsefullt på grund av de höga krav som ställs på familjehemsföräldrarna. Denna avsaknad av anvisningar kan ses som problematisk, men har även ett syfte. Barns och föräldrars levnadsvillkor, personliga egenskaper och resurser är olika så det är inte möjligt att skriva en lagtext som passar alla. Varje lösning är unik och den unika lösningen måste följas upp av socialsekreteraren och familjehemsföräldrarna.

3.4 Vad innebär det att vara familjehem?

Att vara familjehem innebär att ta emot ett barn som en familjemedlem och i stället för dess föräldrar vårda och fostra barnet (Svenska kommunförbundet 2003). Familjehemmet skiljer sig från vanliga familjer på flera olika sätt. Barnet som flyttar in i hemmet har oftast inte någon biologisk koppling till familjehemsföräldrarna. Barnets biologiska föräldrar, oftast modern har i de flesta fall kvar vårdanden av barnet. Vårdsnaden om barnet ges av familjehemsföräldrarna, men eftersom dessa inte har vårdsnaden innebär det att de saknar bestämmanderätt i många av de frågor som rör barnet. Ett avtal upprättas mellan den placerande kommunens socialtjänst och familjehemsföräldrarna, vilka får en ekonomisk ersättning för det uppdrag de utför. Detta avtal kan sägas upp av båda parter, och oftast i dessa avtal står det inget om hur lång tid uppdraget gäller. Är barnet placerat enligt Socialtjänstlagen kan de biologiska föräldrarna välja att avsluta placeringen, om inte myndigheten anser att det råder så svåra missförhållanden i föräldrahemmet att ett LVU bör ansökas (SoF 3 kap 14 §). Om placeringen är gjord enligt LVU kan familjehemsföräldrarna begära att placeringen ska upphävas, varpå nämnden är skyldig att göra en utredning huruvida barnet kan återvända hem till föräldrahemmet eller ett annat boende behövs (Höjer 2001).

Familjehemmen har ett svårt uppdrag, då de har olika roller och motstridiga förväntningar att hantera (Höjer 2001). I boken *Att byta föräldrar* förklarar Lindén (1982) hur svårt uppdraget kan vara på det känslomässiga planet för familjehemsföräldrarna. Hon menar att de ska ta emot barnet som sitt eget och ge det värme och gemenskap, men att familjehemsföräldrarna ska älska det ”lagom” mycket, så att en skilsmässa längre fram inte blir för svår för dem. Att bli familjehemsförälder påverkar även familjehemmets ”inre liv” som blir ett annat, då relationerna sinsemellan påverkas. Familjen blir öppen för insyn genom att professionella med anknytning till barnet får tillträde. Detta nya liv som skall inledas för familjen innebär en förändring i deras nätverk, vilket påverkar familjens rutiner och levnadsvanor (Höjer 2001).

Höjer (2007) skriver om den motsättning som finns inom det sociala arbetet med barn och familjer. Arbetet innebär dels en kontrollerande funktion och dels en stödjande funktion. Med andra ord är det ett fält där stöd och hjälp förenas med makt och kontroll. Både socialtjänst och familjehem betonar hur viktigt det är att det ges stöd och utbildning för att kunna möta barnets behov och leva upp till socialtjänstens krav.

4. Tidigare forskning

4.1 Uppdraget som familjehem

Familjehemsvården består av drygt 70 procent av de omhändertagna barnen och ungdomarna och är volymmässigt den klart dominerande vårdformen (Riksdagen 2002/2003).

Höjer (2001) refererar i sin avhandling till Vinterhed (1985) som definierar familjehemsföräldrar som ”emotionella överskottsmänniskor”. De har funnit sig tillrätta i sina föräldraroller och vill ge ännu mer och i gengäld får de en förstärkt identitet som föräldrar.

Höjer (2001) menar även att det placerade barnet kan fylla det tomrum som föräldrar kan känna när de biologiska barnen har flyttat hemifrån. De får därmed känna sig behövda igen.

Höjer nämner ett antal faktorer som är av betydelse för att familjehemsföräldrar ska lyckas med sitt uppdrag, bland annat en god relation till socialsekreteraren, framförallt i början av placeringen. Familjehemsföräldrarna bör även ha en bra relation till barnet samt en positiv attityd till barnets biologiska föräldrar. I en rapport skriven av riksdagens revisorer (Riksdagen 2002/2003) uppger de att en del även väljer att bli familjehem som en alternativ karriär. Dessa familjer har ofta flera barn boende hos sig och tar kontinuerligt emot nya barn.

Gunvor Andersson, professor i socialt arbete, menar att det läggs stor vikt vid att familjehemmet hjälper barnet att hålla kontakten med föräldrar och hemmiljö. Trots att närhetsprincipen idag påpekas så har dock frågan om hur viktigt det är att barnet i familjehemmet behåller kontakten med föräldrar och hemmiljö funnits i många år. Vissa hävdar att det viktigaste är att barnet får skapa nya och varaktiga relationer till familjehemsföräldrarna, andra hävdar att det viktigaste för barnet är att behålla kontakten med sina biologiska föräldrar (Andersson, G 1995).

4.2 Familjehemsvården

Enligt lagen föredras familjehem framför institution. Detta på grund av att barnet då lättare får en känslomässig relation till en ersättare för dess föräldrar. Detta är en förutsättning för att barnet ska utvecklas till en trygg, harmonisk och väl fungerande människa. Det anses även avvika mindre från normala förhållanden att bli placerad i familjehem än på en institution (Andersson, G 1995).

Vinnerljung (1996) hänvisar till en rad rapporter under 1990- talet där tillsynsmyndigheter varit kritiska mot kommunernas tillvägagångssätt gentemot familjehem. Kritiken har bland annat handlat om brister i fullgörandet av ansvar för familjehemsbarnens föräldrakontakter, brister i tillsyn och uppföljning av pågående placeringar, dåligt stöd och utbildning till familjehemmen och försummat stöd till biologiska föräldrar. Vinnerljung skriver vidare att anledningarna till varför bristerna finns är svårtydliga. Ingen har allvarligt ifrågasatt lagstiftningens intentioner. När socialarbetarna har hörts angående situationen har problem som hög arbetsbelastning inom socialtjänsten konstaterats. Vinnerljung menar att egna värderingar har ett stort inflytande på vad som sker och inte sker, exempelvis om en socialsekreterare låter ett placerat barn flytta hem till dess biologiska föräldrar.

Delar av Vinnerljungs (1996) konstaterande stämmer överens med riksdagens revisorers granskning av familjehemsvården från början av 1990-talet. Även där konstaterades att samhällets insatser för tillsyn utbildning, stöd och handledning av familjehem hade brister. Riksdagens revisorer konstaterade att dessa brister fanns på så väl på central, regional och lokal nivå. Revisorerna drog slutsatsen att problemet låg i samhällets bristande engagemang i denna vårdform. Efter revisorernas granskning gjordes under några år en satsning på den statliga kontrollen av familjehemsvården. Sedan dess har dock statens engagemang för att utveckla och kontrollera familjehemsvården varit låg och undersökningar om hur den sedan utvecklats har under senare år stora luckor. Revisorerna har efter 2002 års rapport uppgett att det för närvarande saknas en idé om hur familjehemsvården bör utvecklas på nationell och regional nivå (Riksdagen 2002/2003).

Den forskning som gjorts har haft svårt att visa att familjehemsvård generellt sett ger några positiva effekter för dem som placeras. Anledningar till att det har varit svårt att se positiva effekter kan vara att det är svårt att se samband mellan insats och effekt eller att det gjorts för

lite forskning för att undersöka familjevårdens måluppfyllelse. En annan anledning kan vara att kommunala och statliga myndigheter inte hanterar familjevården på rätt sätt. En fjärde anledning kan vara att familjehemsvården saknar förutsättning för att ge önskade effekter (Riksdagen 2002/2003).

4.3 Socialtjänstens stöd till familjehemsföräldrar

Flood och Hall (2007) har i Socionomen presenterat en debatt kring hur familjehemsvården fungerar idag. De skriver bland annat om att utredningsmetoder är otidsenliga och att familjehemsföräldrarna bör få en tryggare ställning genom ordentliga anställningsavtal och högre lön, vilket i sin tur skulle påverka situationen för barnet. De menar även att handledning, kvalitetssäkrad uppföljning och möjligen ombud är andra områden att utveckla.

I en undersökning av Sundell och Thunell (1997) uppgav flertalet familjehemsföräldrar att de hade en bra kontakt med socialtjänsten. Familjehemsföräldrarna poängterade att det finns stora skillnader i vilket stöd som ges beroende på vilken socialtjänst man är i kontakt med. Något som framkom var vikten av snabb kontakt och hjälp vid behov. Det framkom även att byten av socialsekreterare sker för ofta och att det får en negativ påverkan på deras situation. I några fall ansågs informationen angående barnets förhållanden innan placeringen bristfällig.

I tidningen Socionomen presenteras en undersökning där 24 familjehem intervjuats i syfte att ta reda på om kommunens stöd och hjälp till familjehemmen är tillräcklig. Undersökningen visar att familjehemmens uppfattning om stöd och hjälp från den utvärderade kommunen till största delen är positiv. De brister som framkommit handlar främst om otillräcklig information inför uppdraget och avsaknad av utbildning och fortbildning. Vidare visar undersökningen att flera av familjehemmen får stöd från annat håll än från familjehemssekreterarna samt att vissa familjehem varken får eller behöver stöd från familjehemssekreterarna. Detta behöver inte bero på ett missnöje med socialsekreterarnas insatser, utan helt enkelt på avsaknad av behov. I resultatet från undersökningen kan man även utläsa att familjehemmen upplever att lättare uppdrag kräver mindre stöd från familjehemssekreterarna än vad uppdrag av högre svårighetsgrad (Annerfeldt et al. 2006)).

4.4 Socialtjänstens uppföljning

Lindén (1982) menar att det är viktigt att det blir en regelbundenhet i kontakten mellan familjehemmet och socialsekreteraren för att en ömsesidig tillit ska växa fram. Hon menar vidare att många familjehemsföräldrar drar sig för att ta kontakt med sina socialsekreterare, att de inte tar kontakt förrän problemen blivit stora och akuta. Problemen kan vara svåra att upptäcka vid en uppföljning per telefon, det är större chans att få familjehemsföräldrarna att öppna sig om de har fysisk kontakt.

Länsstyrelser i Sverige har granskat hur socialtjänstens utredningar och uppföljningar av familjehemsvård har sett ut under 2006 och 2007. Resultat som Länsstyrelserna presenterade år 2008 visade att ofta saknas en systematisk uppföljning av vården. På flera håll uppger Länsstyrelser att barnen och de biologiska föräldrarna behöver göras mer delaktiga i arbetet med planeringen av vården. Granskningen har visat att vissa familjehemsplaceringar följs upp oftare än var sjätte månad medan vissa följs upp mer sällan. Kontakten med barnen under uppföljningarna har visat sig ha varierande utformning. Resultatet visar dock att socialtjänsten brister i kontinuitet med de placerade barnen. En förutsättning för att kunna följa upp och tillgodose barnens behov är att barnen känner förtroende för sin socialsekreterare. Socialsekreterare måste därmed träffa barnet regelbundet för att förtroendet ska växa fram. Det är nogt reglerat i lagstiftningen att nämnden har ansvar för att följa vården av barnet, dock har nästan alla länsstyrelser konstaterat att uppföljningarna är osystematiska och formlösa. De varierar i innehåll och saknar en struktur som säkerställer att barnets alla behov tillgodoses. Familjehemsföräldrar upplever att de har blivit lämnade att lösa svårigheter och att de själva har fått ordna med olika typer av stöd till barnen. Granskningen visar att både socialtjänst och familjehem betonar vikten av att hemmen ges stöd och utbildning för att kunna möta barnens behov och leva upp till kraven. Länsstyrelsernas förslag för att förbättra socialtjänstens arbete med de familjehemsplacerade barnen handlar om att utveckla arbetssätt för att rekrytera och utreda blivande familjehem. Det handlar om att utveckla socialtjänstens kunskap och att de ska bli medvetna om sitt ansvar för barnen (Länsstyrelsen 2008).

4.5 De biologiska föräldrarna

Höjer (2001) skriver att kontakten mellan de biologiska föräldrarna och familjehemsföräldrarna kan vara allt från välfungerande till mycket problematisk. Spänningar kan lätt uppstå mellan de biologiska föräldrarna och familjehemsföräldrarna vilket är förklarligt. Dessa spänningar är något som de inblandade parterna hela tiden behöver förhålla sig till, dock kan det vara svårt att få kontakten att genomföras på ett bra sätt.

Forskningsresultat visar att kontakten mellan barn och biologiska föräldrar är viktig för att placeringen ska bli en positiv insats. Den kontakten är ofta en viktig förutsättning för att barnet ska utvecklas väl i familjehemmet (Svenska kommunförbundet 2003). Tidigare forskning har visat att det finns ett samband mellan familjehemsföräldrars och de biologiska föräldrarnas kontakt och avbrott av placeringar (Höjer 2001). Detta stämmer dock inte överens med den forskning som presenteras i boken *Sammanbrott vid tonårsplaceringar*, där författarna uppger att det är mycket ovanligt att familjehem avbryter uppdraget på grund av konflikter med föräldrarna (Vinnerljung, Sallnäs, Westermark 2001).

Höjer (2001) hänvisar i sin bok till en undersökning gjord år 2000 av Triseliotis med flera, där de har sett vilka konflikter och problem som kan uppstå mellan dessa parter och menar att det kan finnas skäl att tro att det är för stora skillnader mellan parternas olika levnadsförhållanden och levnadssätt för en fungerande relation. I en artikel insänd från ”ett luttrat familjehemspär” i tidningen *Socionomen* (2008) menade författarna att kontakten med de biologiska föräldrarna kan ses som ett problem vid en placering och menar att det inte alla gånger är rätt och riktigt att fråga barnet om det vill träffa sina föräldrar, då man tvingar in barnet i en lojalitetskonflikt som gör större skada än nytta. Författarna menade att lagstiftningen inte alltid är för barnets bästa, att den är för rigid och att den många gånger tolkas fel av socialtjänsten.

Vinnerljung (1996) presenterar i sin översikt vilka föräldrar det är som får sina barn placerade i familjehem. Enligt översikten har tre fjärdedelar av föräldrarna missbruksproblem och därutöver har de psykiska problem eller andra problem som gör dem olämpliga som föräldrar. I det material Höjer presenterar från sin föreläsning *Röster från föräldrar till placerade barn-erfarenheter ur ett vetenskapligt och praktiskt perspektiv* som ägde rum 2007, menar hon att föräldrarna till de placerade barnen ofta får inta en underordnad ställning för att kontakten med familjehemsföräldrarna ska fungera. Samtidigt är den situationen hämmande för barnen

och påverkar dess relation till föräldrarna. Höjer menar även det faktum att föräldrarna anser att byte av socialsekreterare har negativ inverkan (Moore 2008). Även Vinterhed (1985) har i sin forskning kommit fram till att de biologiska föräldrarna har upplevt att de hamnar i underläge. Hon skriver vidare att den svenska socialvården i framtiden borde satsa på att utveckla kontakten mellan de biologiska föräldrarna och familjehemsföräldrarna då den har visat sig utgöra en rad konflikter. Enligt Vinterheds forskning får inte familjehemsföräldrarna det stöd från socialtjänsten de behöver i kontakten med de biologiska föräldrarna.

4.6 Brist på familjehem

Enligt revisorernas granskning så har det blivit svårare att rekrytera familjehem. Denna svårighet leder till negativa effekter då bland annat barnet får bo kvar hos sina föräldrar, trots att socialtjänsten bedömt att detta inte är att eftersträva. Socialtjänsten tvingas placera barnet på institution i stället för i ett familjehem, vilket kan medföra att barnet placeras alltför långt ifrån sina föräldrar. Enligt revisorerna beror bristen på familjehem på att familjehemsuppdraget blivit mer krävande. Revisorerna menar att det krävs bättre information till landets familjer om vad det innebär att åta sig ett uppdrag som familjehem. Revisorerna uppger även att de inte anser att lösningen på problemet är att höja den ekonomiska ersättningen till familjehemmen, utan menar att det i stället handlar om att underlätta för familjehemmen genom att ge dem olika former av avlastning och stöd (Riksdagen 2002/2003).

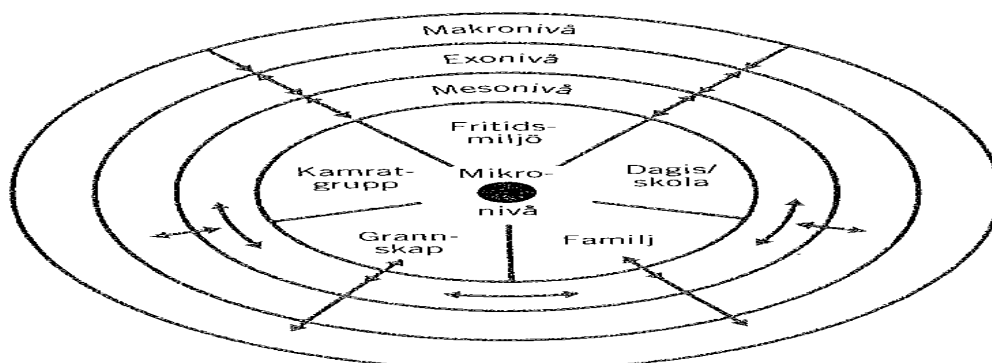
5. Teoretisk referensram

5.1 Utvecklingsekologisk teori

Utvecklingsekologisk teori utarbetades av den amerikanske forskaren Urie Bronfenbrenner och är en teori om mänsklig utveckling. Utvecklingsteorin kom till efter en reaktion på teorier som enbart fokuserade på individen utan att ta hänsyn till dess omgivning och påverkan. Teorin fick sitt genombrott i Sverige under 1970-talet då det pågick ett omfattande projekt med Bronfenbrenner som initiativtagare. Därefter har det kommit allt fler uppsatser och avhandlingar med referenser till utvecklingsteorin. Bronfenbrenner påverkades av Kurt Lewins interaktionistiska perspektiv och hans betoning på den psykologiska miljön som gör det viktigt att studera individens upplevelser av sin miljö (Andersson, G 2004).

Bronfenbrenner betonar betydelsen att studera hela situationen och inte enbart en begränsad del av den. Han ville visa att utveckling sker i ett sammanhang, i ett samspel och i interaktionen med olika faktorer i omgivningen. Klefbeck och Ogden (2003) beskriver utvecklingsekologin som att den spränger individualpsykologins ramar och placerar individen som deltagare i flera samrelaterade ekosystem. Denna utveckling kan studeras i den miljö där den äger rum. Bronfenbrenners forskning handlar i stor utsträckning om barn, men han understryker att utveckling är något som pågår hela livet, därmed är teorin lämplig under hela livsloppet. Utvecklingsekologin innefattar utbyten på många nivåer över lång tid, exempelvis förälder- arbetsplats och familj- samhälle. Barnets självtillit och dess tillit till andra påverkas av andra faktorer i omgivningen som ligger utanför föräldrarnas kontroll. Dessa faktorer spelar en direkt roll för barnets normala utveckling samt för risken att utveckla psykisk ohälsa (Stiftelsen allmänna barnhuset 2004:2)

Det som Bronfenbrenner menar är av största vikt är hur interaktionen som sker mellan de olika omgivningar vi människor är i kontakt med påverkar oss. Denna interaktion sker mellan de olika analysnivåerna, mikro, meso, exo och makro. Nivåerna omsluter varandra utan att någon ligger hierarkiskt över någon annan (Andersson, G 2004). Nedan följer Gunvor Anderssons (2004) tolkning av Bronfenbrenners modell för den utvecklingsekologiska strukturen.

Enligt Bronfenbrenner är det viktigt med kunskap om och analys av socialpolitik för framgång i utvecklingsforskning. Med hjälp av detta menar han att forskaren blir vaken för aspekter av omgivningen som blir betydelsefulla för människans kognitiva, sociala och känslomässiga utveckling. Medvetenhet om det inflytande omgivningens faktorer har leder till utvecklingsekologi. Som ett exempel tar han ett barn som först bara är medveten om sin omedelbara omgivning men efterhand som barnet blir äldre får det en större omgivning att vara medveten om. Människan ställs inför en ständig anpassning till den växande omgivningen samtidigt som denna relation påverkas av hur de mer avlägsna omgivningarna påverkas av varandra. Bronfenbrenner menar att i de samspelsprocesser som utvecklas finns en ömsesidighet. Miljön påverkar inte bara individen utan individen kan också påverka åtminstone delar av sin miljö (ibid).

Bengt-Erik Andersson, emeritus i utvecklingspsykologi, beskriver de olika analysnivåerna. I mitten av cirkeln finner vi det Bronfenbrenner kallar *micronivån*. Där försiggår interaktionen mellan individen och hans eller hennes närmiljö. Närmiljön kan till exempel vara individens skola, familj eller kompiskrets. I ett annat mikrosystem kan det vara arbetskompisarna, arbetsplatsen och chefen man syftar på, beroende på vilket system man vill studera. Ju äldre man blir desto fler mikrosystem befinner man sig i. I högre eller mindre grad utvecklas relationer mellan de olika mikronivåerna, vilka i sin tur påverkar och ger konsekvenser för individen (Andersson, BE 1986). Vikten att förstå hur dessa relationer hänger samman och hur individens utveckling är beroende av dem och exemplifierar Bengt- Erik Andersson (1986) med ett barns skolgång. Barnets prestation är inte endast beroende av vad som händer i hemmet, utan även hur andra system fungerar, exempelvis vänkretsrelationer samt andra relationer med organisationer i samhället, exempelvis skolan. Aktiviteter, roller och relationer är de viktigaste faktorerna i mikrosystemet. Dessa bidrar till utveckling men är också konkreta uttryck för utvecklingsnivån (ibid).

På *mesonivå* sker interaktionen mellan närmiljöerna. Denna interaktion kan vara minst lika betydelsefull för individen som vad som sker inom närmiljön. Ju mer kontakter det finns mellan olika närmiljöer under förutsättning att de stödjer varandra, desto positivare betydelse har det för barnets utveckling (Andersson, G 2004).

På *exonivå* finns det som individen inte kommer i direkt kontakt med men som ändå påverkar, det vill säga det lokalsamhälle som inrymmer de olika mikrosystemen (Stiftelsen Allmänna

Barnhuset 2004:2). Exempel på exosystem kan vara föräldrarnas arbetsplats eller kommunerna utbud av stöd till familjer, som kommer att påverka barnet (Andersson, BE 1986)

Dessa tre nivåer samspelar i sin tur med den fjärde nivån, *makro*. Här återfinns exempelvis våra lagar och de mer övergripande ideologiska, ekonomiska, historiska och politiska värderingar som ger sig uttryck på mikro-, meso-, och exonivå (Andersson, BE 1986).

Bronfenbrenner har funnit det vara av vikt att definiera begreppet utveckling, då det är ett centralt begrepp inom teorin. Med utveckling menar han inte de traditionella psykologiska processer som exempelvis perception, tänkande och inläring, utan han lägger tyngdpunkten på deras innehåll istället, vad individen uppfattar, önskar, fruktar, tänker på, eller lär in (Andersson, BE 1986). Gunvor Andersson (2004) skriver att utvecklingsekologi är en användbar teori för att se positiva effekter av exempelvis stöd till utsatta barn.

Vi har valt att använda oss av Bronfenbrenners utvecklingsekologiska teori, då vi anser att den på ett bra sätt uppmärksammar och belyser hur interaktionen mellan de olika omgivningar vi människor är i kontakt med påverkar oss. Då Bronfenbrenner menar att teorin är lämplig under hela livsloppet anser vi att teorin är användbar för att undersöka vårt syfte. Vi väljer att använda teorin på så vis att vi kommer att belysa den utifrån familjehemsföräldrars perspektiv och deras syn på stöd från sin omgivning utifrån de olika nivåerna mikro, meso, exo och makro.

6. Empirisk redovisning

6.1 Presentation av våra respondenter

De respondenterna vi kommit i kontakt med kommer från olika kommuner i södra Sverige, vilket innebär att de har kontakt med olika socialförvaltningar runt om i landet. Hur socialförvaltningen och dess socialsekreterare har valt att utforma kontakten med familjehemmen ser olika ut mellan de olika kommunerna. Vi har valt att inte göra jämförelser mellan kommunernas sätt att arbeta utan är i denna uppsats intresserade av att se hur familjehemsföräldrarnas behov av stöd tillgodoses. Av de tio familjehemsföräldrar vi har intervjuat, har tre familjehem ett barn placerat, fem familjehem har två barn placerade och två

familjehem har tre barn placerade. De familjehem som har fler än ett barn placerat kan ha kontakt med olika socialförvaltningar, beroende på om barnen är placerade av olika kommuner. Barnen är antingen placerade enligt Socialtjänstlagen eller Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga.

6.2 Tema 1 - Familjehemsföräldrarnas behov av stöd

I detta tema presenteras frågorna 1 och 2 från vår intervjuguide. Under frågan *om familjehemsföräldrarna upplevde att de har behov av stöd i sitt uppdrag som familjehemsföräldrar och hur det i så fall ser ut* fick vi det enhetliga svaret att samtliga respondenter har ett behov av stöd. Behoven ser dock väldigt olika ut. Två av respondenterna uttryckte ett stort behov av avlastning. De respondenterna har kämpat under några månaders tid för att få avlastning, dock har de under tiden för vår intervju inte fått besked i ärendet.

”...att exempelvis få avlastnings att få va i fred och hinna andas.”

Vi kan skönja en tendens att de familjehemsföräldrar som varit familjehem i flera år har ett mindre behov av stöd än de familjehemsföräldrar som blivit familjehem mer nyligen.

De familjehemsföräldrar som har erfarenhet känner sig dels säkrare i sin roll men även säkrare i kontakten med socialförvaltningen och dess socialsekreterare.

En av respondenterna har tidigare försökt få stöd av socialförvaltningen, men har tyckt att det har varit för byråkratiskt och att ärendet hanterats för långsamt.

”Ja behov av stöd har vi ju. Men det har liksom inte riktigt funkat som man har önskat med vår socialsekreterare.”

De behov av stöd från socialsekreteraren som framkom är i form av samtal och stöd i olika situationer. Åtta av respondenterna uttryckte ett behov av utbildningar, medan två inte kände ett behov, en av dessa för att det inte ger någonting och en för de ansåg sig redan ha tillräckligt med utbildningar. För de placerade barnen som har diagnoser efterfrågade respondenterna stöd i kunskap om diagnoserna, vilket de upplevde att andra myndigheter än socialtjänsten bör hjälpa dem med. Respondenterna menade att det ofta blir problem med den sortens hjälp på grund av den långa väntetiden till exempelvis Barn och ungdomspsykiatri (BUP). Två av respondenterna uttryckte ett behov av stöd från BUP, och två av familjehemsföräldrarna uttryckte ett behov av stöd från terapeut och psykolog.

På frågan *om respondenternas behov av stöd ser olika ut vid olika tidpunkter* svarade en av respondenterna att ofta är behovet stort när barnen har varit hemma hos sina biologiska föräldrar. Respondenten menade att det blir rörigt och att det tar tid innan barnen blir sig själva igen. Fem av familjehemsföräldrarna ansåg att behovet av stöd är störst i början av en placering, då de vanligtvis har mycket kontakt med socialförvaltningen. En av respondenterna menade att behovet av stöd förändras hela tiden och ser olika ut beroende på situationen familjen befinner sig i. En annan av respondenterna menade att behovet av stöd är stort hela tiden, men att för mycket hjälp kan göra att de placerade barnen känner sig mer speciella än vad de redan är. En annan av respondenterna upplevde att deras behov av stöd kan se olika ut vid olika tider på dygnet.

...ja vårt största stödbehov har vi på lördagskvällar vid 12 tiden och fredagskvällar också ibland, men det har varit svårt, det är kanske ett önskemål som inte går att uppfylla för ingen vill egentligen finnas till för stöd vid denna tid på dygnet, när det behövs, och att ringa polis det har vi ju gjort vid något tillfälle va och de är ju också underbemannade så dom prioriterar inte, ni får ringa igen om det bekymret fortsätter, när vi blivit hotade och sådär. Så det är liksom inte så enkelt, barnpsyk och liknande det är ju bara och ge upp med en gång.

6. 3 Tema två- Från vilket håll familjehemsföräldrarna får stöd.

Under detta tema kommer vi att presentera intervjufrågorna 3, 4, 5, 6, 7 och 8 från vår intervjuguide (bilaga 2). Vi inledde med att fråga om *vilket stöd familjehemsföräldrarna får av varandra i familjen*. Det framkom i våra intervjuer att samtliga familjehemsföräldrar känner stöd från sin familj, framförallt från den andra familjehemsföräldern.

Samtliga respondenter påpekade vikten av att vara överens om att gemensamt ta uppdraget som familjehemsföräldrar. De menade att för en lyckad placering så måste alla i familjen vara överens. Fem respondenter uppgav att det är de som har huvudansvaret för det placerade barnet i familjen, men poängterar vikten att kunna bolla med och känna stöttning från den andre familjehemsföräldern. Även de biologiska barnen ansågs av fem respondenter fungera som stöd för familjehemsföräldrarna. Två respondenter menade att de biologiska barnen fungerar som förebilder för det placerade barnet, medan de andra tre respondenterna menade att de biologiska barnen i vissa sammanhang kan fungera som ett stöd genom att de tillsammans kan bolla med olika problem. En av respondenterna påpekade dock vikten av att

inte blanda in de biologiska barnen, då det är föräldrarna i familjen som tagit sig an uppdraget och menade att det är jobbigt nog för de biologiska barnen att ha en annan människa inneboende.

”...ja alltså alla måste ju vara med på det, men alltså sen här är det ju ändå jag som har huvudansvaret va, men det är ju, vi pratar ju mycket.”

”...men som sagt det är inom familjen som man bollar mest liksom.”

På frågan om *vilket stöd respondenterna får av släkt och vänner* upplevde samtliga familjehemsföräldrar att det är svårt att involvera andra i detta. De upplevde att andra inte förstår deras situation. Fyra av respondenterna poängterade att de vänner de känner stöd från är de som också har barn placerade, som befinner sig eller har befunnit sig i liknande situation. En respondent uttryckte sig såhär:

”Sen har vi haft lite nytta av en familj som tidigare varit familjehem som också finns i bakgrunden, vi gnäller på dem ibland, kan ringa dem en lördag kväll och säga vi står inte ut, nu har han gjort det och det, och ska jag komma, nej det behöver ni inte men...”

Ett annat problem som en respondent uppgav var sekretessen, att man inte vill lämna ut de placerade barnen på samma sätt som man kan göra med sina biologiska barn. Respondenten upplevde att man som familjehemsförälder är beskådad från flera håll och menar att ens föräldraroll ifrågasätts mer som familjehemsförälder än som ”vanlig” förälder.

När vi frågade *respondenterna om vilket stöd de får av samhället* påtalade respondenterna främst hur de upplever stödet från socialsekreterarna. I SoL 6 kap 7 § står det att de som vårdar ett annat barn än sitt eget skall lämnas råd och stöd och annan hjälp. Det har framkommit blandade svar gällande stödet som familjehemsföräldrarna känner från samhället.

” Ja vår socialsekreterare vänder kappan efter vinden.”

”Man kanske ringer en gång till och man kanske ringer till nästa och, så går all kraft åt till att ringa en massa samtal, så går all kraft åt till att vara arg och besviken, den kraften behöver man till att vara mamma och pappa ju.”

”...så att jag kan inte säga jag tycker att vi alltid har fått den hjälp och den stöttning va har behövt.”

”...men från socialen, jag har alltid känt att vi fått bra vibbar för har vi sagt ifrån så har de

reagerat va.”

Annat stöd som familjehemsföräldrarna kände att de fick från samhället var bland annat från skolan. Barn och ungdomspsykiatrien ansågs även vara ett stöd men även här såg vi en variation då en respondent uppgav en frustration kring BUP: s långa väntetider. Samtliga respondenter har erbjudits utbildningar av olika slag, dock ansåg två respondenter att utbildningarna är förlagda långt iväg samt på tider då respondenterna har svårt att närvara. Under intervjuerna så har två respondenter påpekat att det tär på familjehemsföräldrarnas förhållande att ha barn placerade hos sig. Två respondenter uppgav att de fått hjälp av en psykolog.

”...du ju få olika sorters hjälp av en psykolog till exempel.... så har hon kommit hit och pratat med bara mig och min man och inte träffat barnen då, utan vi har haft henne och bollat med.”

”...ja vi går på möten i skolan och vi har BUP och vi har socialtjänsten.”

”Familjehemsorganisationen anordnar ju utbildning två gånger om året, man har typ föredrag.”

”...fotbollstränaren har varit stor nytta.”

På frågan om *respondenterna anser att deras behov av stöd uppfylls från familj, släkt och vänner samt samhället* svarade samtliga respondenter att det är väldigt individuellt hur mycket stöd man behöver. De menade att det beror på situationen man befinner sig i. Ibland behöver man mer stöd från sin omgivning och ibland behöver man mindre. Det framkom dock under intervjuerna att sju respondenter hade önskat mer stöd från sin omgivning. Endast tre respondenter ansåg att deras behov av stöd är tillgodosett. En respondent uttryckte att man så långt som möjligt själv försöker tillgodose barnens behov. På något sätt så finner man sig i att behovet inte blir tillgodosett på annat håll.

”...alltså jag kan känna att stödet är tillgodosett därför att man gör liksom allt för att få barnen att få det som de har missat.”

”På nått vis så finns det ju någonting som driver en vidare till att ändå göra det, fastän man ser att det finns luckor.”

Två respondenter poängterade hur viktigt det är att kunna få avlastning.

”Vi har ju en sak vi begär och det är att få sova var fjärde helg, vi håller kanske ett halvår till annars, men det kan vara avgörande faktiskt.”

”Ja, man önskar ju att man hade någon yngre typ släkt och yngre familj för övrigt, då hade man kanske kunnat avlastat varandra någon helg.”

På frågan om *respondenterna upplever att de har stöd i den aktuella lagstiftningen* svarade åtta av respondenterna att de känner stöd i den aktuella lagstiftningen med bland annat kontinuerlig kontakt och uppföljning. Två respondenter uttryckte sitt tillgodosedda behov såhär:

”...och då var ju uppföljningarna otroligt mycket viktiga, för de var samtidigt att vi fick prata av oss och vi fick titta på dom mål som var uppsatta och de mål som var uppnådda och så.”

”...ja och samma när det var ett snabbt möte i skolan så la hon ner allt annat och så kom hon på det mötet och det var dagen efter. Och vi har ju telefonkontakt.”

Två respondenter känner dock att de inte har något stöd i den aktuella lagstiftningen och en respondent uttryckte sig därför såhär:

”På något vis så kan jag nog istället säga att det är som en säkerhetskontroll, en myndighetsutövning på något sätt, att dom ska säkerställa det så att dom gör det dom ska.”

Något som framkommit i samtliga intervjuer är betydelsen av kontinuitet i socialsekreterare. Respondenterna påpekade vikten av att ha en bra relation och känna förtroende för sin socialsekreterare. Detta kan dock vara problematiskt vid byten av socialsekreterare. En av respondenterna menade att vid byte känns det som man börjar om från början igen och det tar tid innan en bra relation etablerats. Två av respondenterna påpekade även att om socialsekreteraren har egna barn eller inte, har betydelse för hur mycket denne kan sätta sig i deras situation.

”...jaa, vad ska vi säga om det, som det känns just nu den sista tiden så har det känts som att det blir mest rörigt när det kommer hit socialsekreterare, men det är kanske för att vi har bytt socialsekreterare nu de senaste åren.”

”...jag kan säga att, ja precis stödet det ligger ju i att hon lärt känna både mig och barnen och även så att säga vår familj.”

När vi ställde frågan till respondenterna *om hur deras kontakt med den biologiska familjen ser ut* var det endast två av familjehemsföräldrarna som upplevde att de hade en fungerande

kontakt med minst en av det placerade barnets biologiska föräldrar. En stor del av vårt insamlade material kom i stället att handla om hur svårigheterna med de biologiska föräldrarna kan se ut. Av de andra åtta respondenterna fick vi bevittna problem med umgänget, kommunikationssvårigheter samt svårigheter på grund av de biologiska föräldrarnas olika problematik, som exempelvis missbruk. Något som framkommit som problematiskt är den rivalitet som uppkommer mellan familjehemsföräldrarna och de biologiska föräldrarna. Enligt familjehemsföräldrarna är det en skör balansgång, mellan att behaga och att ställa krav. Inte sällan påverkar detta förhållande även barnen, som ibland tvingas välja sida mellan de biologiska föräldrarna och familjehemsföräldrarna. Två respondenter uttryckte kontakten med barnets biologiska föräldrar såhär:

”Det är en svår mamma, mycket svår mamma, hon vill ju naturligtvis, jag är ju hennes konkurrent va.”

”Mamman är jätte motståndare till allt, man kan nog sammanfatta det så, hon är motståndare till allt, oavsett vad. Det är ju jätte jobbigt för henne själv också.”

En annan aspekt som kom upp under intervjuerna var det underläge som familjehemsföräldrarna kan hamna i då barnet är frivilligt placerad enligt Socialtjänstlagen. I förhållande till de biologiska föräldrarna hamnar familjehemsföräldrarna enligt deras utsagor i underläge, då de biologiska föräldrarna kan välja att avbryta placeringen när de önskar. En respondent uttryckte sig såhär:

...ja, och jag menar ju på fullt allvar att om man går in och gör en familjehemsplacering, oavsett om det är ett SoL eller LVU, man tror ju då att SoL placeringarna skulle vara lindrigare, men så är det inte, så behöver det inte alls vara, det kan vara hur allvarligt som helst, men att då vårdnadshavaren säger att, jag går med på att söka vård. Då är det en SoL placering. Oavsett digniteten i ärendet. Men säger föräldrarna att nu kan du komma hem igen, så kan dom komma hem igen. Och då måste man börja om igen.

Vi ställde sedan frågan *om familjehemsföräldrarnas upplevde att de fick något stöd av den biologiska familjen*. Endast två av familjehemsföräldrarna upplevde att de hade stöd av minst en av det placerade barnets biologiska föräldrar. En av respondenterna uppgav att de inte hade någon sorts kontakt överhuvudtaget med barnens biologiska föräldrar. Sju av respondenterna uppgav istället att de i många situationer får agera stöd till de biologiska föräldrarna. De uppgav att oftast så har de placerade barnens biologiska föräldrar problem själva, vilket gör

att de inte orkar eller klarar vara ett stöd för familjehemsföräldrarna. Det blir i stället familjehemsföräldrarna som får gå in och stötta i olika situationer.

”...det är snarare vi som varit lite stöd till mamman under årens lopp när hon haft sina problem, hon har ringt ibland och så.”

En respondent uppgav dock att de mycket väl kan gå in och stötta de biologiska föräldrarna om det ger något gott för barnet.

”Ja för henne det är nog möjligtvis det, men klart det är vi beredda på att göra under förutsättning att det ger något gott för hennes barn.”

6.4 Tema 3- Hur socialtjänstens uppföljningar uppfyller familjehemsföräldrarnas behov av stöd.

Under detta tema kommer vi att behandla intervjufråga 9 och 10 från vår intervjuguide. Under intervjuerna har det framkommit stora skillnader i hur uppföljningarna sker. Det har även visat sig vara skillnader i hur familjehemsföräldrarna upplever att de får sitt stöd tillgodosett genom uppföljningarna. På frågan om *hur socialsekreterarna ger familjehemsföräldrarna det stöd de behöver under uppföljningsbesöken* menade sju av respondenterna att uppföljningarna är ett stöd för dem, då familjehemsföräldrarna kan diskutera olika problem. En av de respondenterna menade att stödet låg i att socialsekreteraren hade lärt känna henne och barnen. Tre av respondenterna menade att uppföljningen är nödvändig men att den inte ger något stöd. De menade att den istället för att vara ett stöd är en kontroll för att socialtjänsten ska veta att barnet har det bra.

”Jaha, vi har uppföljning, men där kan jag ju känna att dom är inte till för vår skull, utan dom är till för barnens skull.”

”...dom lyssnar, det är jätteviktigt att dom lyssnar, på vad man har att säga, och jag tror att det är jätteviktigt att dom lyssnar bakom också, bakom orden, att socialsekreteraren kan se mer än det hon gör.”

En av dem som inte ansåg att uppföljningen var något stöd önskade istället att få oplanerade besök, då de planerade besöken ofta ställer till med oro för barnen. Dock har de efter flera påtryckningar inte fått de oplanerade besök de har efterfrågat. Vi frågade *om familjehemsföräldrarna anser att de får det stöd de behöver genom uppföljningsbesöken.*

Sju av familjehemsföräldrarna upplever att uppföljningsbesöken ger det stöd de är i behov av medan tre av familjehemsföräldrarna upplever att det finns luckor i stödet, då deras behov är större än stödet som ges.

”Nej hon lyssnar inte, pratar bara. Är det något som verkligen gäller så javisst hon kan lyssna då och hon antecknar. Det känns som att så länge vi gör vårt jobb så är det bra men så fort det händer något så blir det jobbigt för socialsekreteraren.”

Så här menar respondenterna att uppföljningsbesöken fyller deras behov av stöd:

”...ja hon är ju liksom med på vad jag säger, hon vet att när jag inte ringer så är det okey va.”

”Nu är det ju så att vi har ännu tätare uppföljningar med skrivna mål och det gör ju att vi inte riktigt kan skilja på sex månaders uppföljningarna och uppföljningarna via familjeforum men svaret är ändå ja att uppföljningarna är betydelsefulla...”

6. 5 Tema fyra- Hur socialtjänstens uppföljningar ser ut.

Under detta tema kommer vi att presentera intervjufrågorna 11, 12, 13 och 14.

När vi ställde frågan om hur ofta socialtjänsten har uppföljningsbesök framkom det att frekvensen på uppföljningsbesök kan se mycket olika ut från ärende till ärende.

Respondenterna uppgav att det är väldigt individuellt hur ofta de ansåg att socialsekreterarna ska ha uppföljning. De menade att det till stor del handlar om barnets situation, dess problemområden och familjehemsföräldrarnas behov av stöd. Respondenterna uppgav att vid vissa tidpunkter krävs det tätare uppföljningar medan vid andra är behovet av uppföljningar mindre. Åtta av respondenterna uppgav att de hade uppföljningsbesök var sjätte månad eller oftare. En respondent menade att de har uppföljningsbesök mindre än var sjätte månad, men vid behov kunde uppföljningsbesöken ske oftare. En av respondenterna uppgav att de hade två familjehemsplacerade barn från olika kommuner och att uppföljningen med den ena kommunen skedde varannan månad medan den andra kommunen hade uppföljning mindre än var sjätte månad.

”Det är nog var sjätte månad. Vi pratar ofta i telefon också.”

”Vi har inget behov, och om ni vill komma hit och se hur vi har det så är ni jätte välkomna men annars så det har inte varit var sjätte månad. Sen så har det väl kanske varit två gånger på kanske ett halvår, om det har varit något särskilt som har hänt.”

”...vi bestämmer alltid en ny tid och då sätter vi den tiden efter hur läget är så är det jätte jobbigt va så kan vi ta efter ett par tre veckor igen va.”

När vi ställde frågan om hur ett uppföljningsbesök kan se ut fick vi känslan av att det inte finns någon given mall. Vi fick dock ganska likvärdiga svar från nio respondenter.

Respondenterna uppgav att socialsekreteraren tar kontakt med familjehemsföräldrarna och tillsammans bokar de en tid för uppföljning. Respondenterna uppgav även att uppföljningen sker i familjehemmet och att det vanligtvis går det till på så vis att alla först sitter och pratar och fikar tillsammans, sedan pratar socialsekreteraren med barnet enskilt.

Ja, då ringer dom lite innan och sen så bokar man en tid och sen så kommer dom och sen sitter man och dricker lite kaffe och så har man bakat lite bullar kanske, och sen så när barnet har suttit färdigt så brukar dom vilja gå ifrån bordet och då brukar socialsekreteraren följa med in på rummet så att de får prata lite själva.

En av respondenterna hade dock två olika sorters uppföljningar, en genom familjeforum som är mer strikt. Den sker på kontorsmiljö och bygger på skrivna mål och hur man ska uppnå dem. Den andra sortens uppföljning sker i hemmiljö på samma sätt som de andra respondenterna uppgett. En respondent skilde sig från de andra och uppgav att de har sina uppföljningar på socialförvaltningen. I denna uppföljning träffas familjehemsföräldrarna, den biologiska mamman och hennes sambo och socialsekreteraren och pratar om hur situationen ser ut och detta görs utan barnets närvaro.

”...ja vi går igenom vad som har hänt sen förra gången i princip.”

På frågan vilka socialsekreterarna brukar vilja träffa under besöken fick vi av respondenternas svar känslan av att det inte finns någon given mall för vilka socialsekreterarna ska träffa under ett uppföljningsbesök.

Åtta respondenter svarade dock att det är mamman och barnen som socialsekreterarna oftast träffar på uppföljningsbesöken. Två respondenter svarade att i deras fall så träffar socialsekreteraren båda familjehemsföräldrarna och i det ena fallet så har även deras biologiska barn suttit med i någon uppföljning. Samtliga respondenter uppgav även att socialsekreteraren önskar att det placerade barnet sitter med en liten stund iallafall men att detta inte är ett krav. Två respondenter uppgav att även den biologiska mamman sitter med under uppföljningsbesöken.

”Pojkarna är med då, sen blir det att dom går in på rummen och sen så går mamman med dem in på rummet och sitter och pratar lite.”

”...det är vi fyra vuxna, mamma och sambo och jag och min make då och så socialsekreterare. Så pratar vi om hur det ser ut och inte när barnet är med.”

På frågan om socialsekreterarna brukar vilja träffa barnet enskilt svarade åtta av respondenterna att deras socialsekreterare önskade att alltid träffa barnet enskilt. Detta sker vanligtvis efter att alla suttit tillsammans och pratat. Respondenterna framhöll vikten av att barnets åsikter förs fram. Två respondenter uppgav dock att socialsekreteraren utifrån barnets önskemål aldrig träffar barnet enskilt. En annan respondent uppgav att barnet själv får välja om de vill träffa socialsekreteraren eller inte. Det som framkom av intervjuerna var att två respondenter ansåg att barnen inte mår bra av uppföljningsbesöken, då det skrämmer dem när socialsekreteraren kommer ut. De känner inte sin socialsekreterare och det blir en pressad situation när de träffas. En av dem menade att om socialsekreteraren hade åkt iväg och gjort något tillsammans med barnet i stället så hade det nog lättat upp stämningen och därmed hade barnet vågar prata och öppna sig mer.

”Nej barnen vill inte. Socialsekreteraren kan säga det men det blir inte av. Barnen tycker det är skitjobbigt när hon kommer. De är rädda för vad hon kommer att säga och göra.”

”...vi kan inte lova att den stora flickan är här, för hon vill inte känna sig som en soc-unge, hon vill va en av familjen.”

6. 6 Tema fem- Vilka önskemål respondenterna har inför framtida uppföljningsbesök.

Våra avslutningsfrågor under intervjun behandlade respondenternas önskemål inför framtida uppföljningsarbeten. I detta tema kommer vi att presentera intervjufrågorna 15, 16, 17, 18 och 19 från vår intervjuguide. Under frågan ***om det fanns något som respondenterna skulle vilja ha mer utav med tanke på uppföljningsbesöken*** önskade en av respondenterna tätare träffar med socialsekreterarna. En av respondenterna skulle önska att socialsekreterarna hade haft större förståelse för hur det är att vara familjehem och att inte kunna stänga av problemet, som de menade att socialsekreterarna kan göra när de slutar sitt arbetspass. En annan av respondenterna skulle vilja se att det som diskuterades senare även verkställdes och att det inte bara skulle pratas en massa. Oplanerade besök önskades av en av respondenterna, som ett alternativ till de traditionella uppföljningsbesöken. De övriga fem respondenterna ansåg att det sätt de hade uppföljningsbesök i dagsläget fungerar för dem.

Under frågan *om respondenterna skulle vilja ha något mindre med tanke på uppföljningsbesöken* svarade en av respondenterna att deras kontakt med sin socialsekreterare fungerar bra. De träffas var tredje månad men har även kontakt vid behov. Respondenten känner även att hon kan kontakta socialsekreterarna när det finns ett behov av det. Som vi tidigare i uppsatsen har påpekat har det varit tydligt att kontakten med de biologiska föräldrarna ofta kan vara problematisk. Därför svarar en av respondenterna så här på frågan om vad hon önskar mindre av med tanke på uppföljningsbesöken:

Normalt sätt så vill man ha mindre av bioföräldrar, kan jag säga, att ofta så är det inte de placerade barnen som är bekymret, utan bioföräldrarna. För att hade dom haft lite mindre inflytande, för att trots allt så finns det skäl till att man placerar, för man placerar inte på grund av ekonomiska skäl, ekonomin är så ansträngd.

De övriga respondenterna hade inget de skulle vilja ha mindre av under uppföljningsbesöken.

På frågan om *respondenterna skulle vilja förändra något med tanke på socialsekreterarnas kontakt med barnet under uppföljningsbesöken* önskade två av familjehemsföräldrarna att socialsekreterarna skulle prata med barnet varje gång och att de skulle ta till sig det som barnet sa. De övriga familjehemmen ansåg att kontakten med barnet fungerade bra, då socialsekreterarna hade som rutin att prata enskilt med barnet. På frågan *om respondenterna upplevde att de hade möjlighet att påverka uppföljningsbesöken* tyckte sju respondenter att de hade möjlighet att påverka. Om de önskade att socialsekreteraren skulle komma ut till dem så gjorde de det. En av respondenterna upplevde inte att de kunde påverka, då de hade försökt men inte lyckats få socialsekreterarna att lyssna. En av respondenterna uttryckte att det handlar om vilken av de placerande kommunerna, då en kommun de hade varit i kontakt med hade ett förhållningssätt som var under all kritik, medan kontakten med en annan kommun fungerade bra. Under vår sista fråga *om det fanns något som respondenterna ville tillägga* fick vi mycket intressanta synpunkter. En av respondenterna önskade att de hade fått mer information innan placeringen, dels om barnet och dels om föräldrarna, då de ansåg att det hade underlättat deras situation. Två av familjehemmen menade att man inte skulle känna sig misslyckad om man inte klarade av att fullfölja uppdraget, utan de hade full förståelse om man valde att avbryta uppdraget.

”Alltså jag har full respekt för familjehem som ger upp för att dels det är svårt att hitta relationen mellan behovet av stöd inne i ett hem och myndigheters möjlighet att stödja.”

En annan av respondenterna pratade om hur svårt uppdraget kan vara och talade om att de hade haft perioder av mycket ångest, speciellt då barnen hade problematik som respondenten inte kunde hantera. Två av respondenterna hade önskemål för hur de skulle vilja att familjehemsvården ska se ut i framtiden. En av dem önskade att det skulle finnas mer resurser till att gallra fram rätt familjehem från början, för att undvika att barn flyttas fram och tillbaka, vilket de menade gör stor skada för barnet. En annan menade att kontakten med de biologiska föräldrarna skulle begränsas för barnets skull.

Jag vill att barnen ska ha mindre umgänge med mamman. Det är konstaterat att om det är en uppväxtplacering så ska barnen inte träffa den biologiska familjen för ofta, varför blir det då inte så? Jag kan rekommendera folk att bli familjehem men att endast ta ett barn i taget och då i stället ta ett barn till sen. Då kan man lägga all energi på ett barn.

Under den sista frågan kom det även upp att som familjehemsförälder måste man vara stark nog att skrika efter hjälp, för gör man inte det får man ingen hjälp.

7. Analys

Vi kommer här att utifrån vår teoretiska referensram, analysera den empiri vi redovisat i det föregående avsnittet.

I vårt första tema, *om familjehemsföräldrarnas upplever att de är i behov av stöd och hur det i så fall ser ut*, fann vi att respondenterna upplevde ett behov av stöd, men att det kunde se olika ut beroende på tidpunkt och familjens situation. De behov av stöd från omgivningen som kom upp under intervjuerna var dels från socialtjänsten i form av avlastning och samtal, BUP, psykologer och terapeut och olika former av utbildningar. Stödbehovet ansåg merparten respondenter var störst vid början av en placering, men även här såg vi en variation, behovet av stöd skiljde sig från att variera mellan timmarna på dygnet till att vara samma under långa perioder.

Familjehemsföräldrarna upplevde ett behov av stöd. Vi såg en stor variation, vilket bland annat beror på vilken kommun som ansvarar för placeringen samt hur familjens aktuella

situation ser ut. Vi kommer nedan att utveckla från vilka olika analysnivåer familjehemsföräldrarna får sitt stöd och från vilka nivåer de hade behövt mer stöd.

I vårt andra tema, *från vilket håll familjehemsföräldrarna får stöd*, fann vi att det största stödet fanns inom familjen, men respondenterna upplevde även ett stort stöd från vänner som är familjehem. Ingen av respondenterna upplevde ett större stöd från släkten och övriga vänner, då respondenterna menade att de inte kunde förstå deras situation. Vi fann en stor variation i hur respondenterna upplevde att de fick stöd från socialsekreterarna, vissa upplevde att de fick stöd, medan andra inte upplevde något stöd. Enligt den undersökning som Länsstyrelsen (2008) gjort upplever familjehemsföräldrar ofta att de har fått lösa svårigheter själva, och att de själva fått se till att det behov av stöd de har blir tillgodosett.

Samtliga respondenter menar att det individuella stödbehovet ska styra och merparten hade önskat mer stöd från sin omgivning. Den aktuella lagstiftningen ansågs av de flesta respondenter vara ett stöd. Det som respondenterna framhåller är av stor vikt, är kontinuitet i kontakten med sina socialsekreterare. Ett stort problem som respondenterna påpekade var kontakten med barnets biologiska föräldrar, som ofta är problematisk på grund av konkurrens och rivalitet. Enligt en insänd artikel i tidningen Socionomen 2008 är problematiken med de biologiska föräldrarna en orsak till avbrott av placeringar. Insändaren som tidigare har varit familjehemsförälder har på grund av för stora svårigheter med bland annat de biologiska föräldrarna varit tvungna att avbryta sitt uppdrag (Moore 2008). Respondenterna påpekade den negativa påverkan detta medför för barnen. Samtliga respondenter uppgav även att de inte känner något stöd från de biologiska föräldrarna, utan att det snarare är de som får agera stöd åt de dem.

Makronivån styr delvis det stöd familjehemsföräldrarna får, genom bland annat de bestämmelser som finns i Socialtjänstlagen och Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga. Familjehemsföräldrarna kommer inte i direkt kontakt med förhållanden på *makronivå*, men dess lagar och värderingar på samhällsnivå får stor betydelse för familjehemsföräldrarnas situation. Det som sker på *makronivå* får direkta eller indirekta konsekvenser för familjehemsföräldrarna, genom de avspeglingar som visar sig på bland annat *exo* och *mesonivå*, exempelvis tillgången på utbildningar, ärendegången på BUP och värderingarna hos vänner. Förhållandet på *makronivå* visar sig även på *exonivå* genom att socialsekreterarna själva delvis kan utforma arbetet inom socialtjänsten med lokala riktlinjer. Byten av socialsekreterarna sker på *exonivån* och får enligt respondenterna negativa

konsekvenser för deras situation. De riktlinjer som återfinns på *exonivå* påverkar familjehemsföräldrarnas förhållanden på *mikro* och *mesonivå*.

Respondenterna har mer eller mindre fungerande *mikrosystem*. De *mikrosystem* familjehemsföräldrarna ser som det största stödet är den egna familjen samt kontakten med andra familjehem. Det som familjehemsföräldrarna har påtalat vara av vikt är ett bra samarbete inom den egna familjen, exempelvis genom att de biologiska barnen och familjehemsföräldrarna kämpar mot samma mål med de placerade barnen.

Familjehemsföräldrarna menar även att *mesonivån* inte fungerar idag, kontakten mellan de biologiska föräldrarna, socialsekreterarna och dem själva är ett stort problem, då de inte har en fungerande relation. I det sammanhanget är familjehemsföräldrarna i ett större behov av stöd. *Mesonivån* som familjehemsföräldrarna har runt sig får konsekvenser för utvecklingen, och i detta fall påverkar det inte positivt.

Under vårt fjärde tema, *hur socialtjänstens uppföljningar ser ut*, fick vi insikt i att uppföljningar kan skilja sig till viss del i utformning, men vi såg störst variation i frekvensen. Det kunde skilja sig allt från uppföljningsbesök var fjortonde dag till uppföljningsbesök mindre än var sjätte månad. Respondenterna uppgav att uppföljningsbesöken vanligtvis sker i familjehemmet med barnet närvarande samt med minst en av familjehemsföräldrarna. Detta stämmer till stor del överens med den undersökning Länsstyrelsen (2008) har låtit göra, där de fann att uppföljningarna ofta är osystematiska och varierande i innehåll. De flesta respondenter uppgav att socialsekreteraren efterfrågar att träffa det placerade barnet enskilt men att detta inte sker i vissa fall på grund av att barnet inte önskar träffa socialsekreteraren. Även detta stämmer överens med den granskning som Länsstyrelsen (ibid) har låtit göra, där det visat sig att kontakten med barnen under uppföljningarna har varierande utformningar. Granskningen visade även att om socialtjänsten brister i kontinuitet med det placerade barnet så blir det svårt för barnet att bygga upp ett förtroende. Socialsekreteraren måste därför träffa barnet regelbundet för att en relation ska etableras.

Det förhållande som råder på *makronivå* möjliggör den varierande frekvensen av uppföljningsbesök på *exonivå*. Enligt lagen ska de ske var sjätte månad, men det framgår inte om de kan ske oftare, eller exakt hur de ska se ut. Det är, enligt Höjer (2001), inte möjligt att ha en färdig mall för hur ett uppföljningsbesök ska se ut, utan det krävs en viss flexibilitet då behoven är olika. På *mesonivå* uppger familjehemsföräldrarna att det förhåller sig olika.

Ibland är det placerade barnet närvarande och har en relation till socialsekreteraren, men ibland uteblir barnet. Detta kan leda till att konflikter mellan barnet, familjehemsföräldrarna och socialsekreteraren uppkommer, på grund av att två *mikronivåer* som är beroende av varandra inte får en fungerande relation på *mesonivå*.

I vårt fjärde tema, *hur socialtjänstens uppföljningar uppfyller familjehemsföräldrarnas behov av stöd*, fann vi att sju av tio respondenter upplevde att behovet var tillgodosett. En av de respondenter som inte upplevde uppföljningarna som ett stöd ansåg att de istället var ett kontrollverktyg. Detta stämmer överens med Höjers (2007) forskning kring familjehemsvård, där hon konstaterar att det är ett motstridigt uppdrag att vara familjehemsförälder, då det innebär både en stödjande och en kontrollerande situation.

Under detta tema finner vi i de flesta fall, en fungerande *mikronivå*, mellan det stöd som socialsekreterarna förmedlar och familjehemsföräldrarnas behov av stöd. Förhållandet på *makronivå* är en stor anledning till detta. De uppsatta ramar, lagar och mål som finns på *makronivå*, är en bärande faktor. *Exosystemet* har en viktig position, då det utgör det förhållandet som socialtjänsten har och som därmed styr socialsekreterarnas arbete på *mikronivå*.

Under vårt sista tema, *om vilka önskemål familjehemsföräldrarna har inför framtida uppföljningsbesök* kom varierande önskemål såsom tätare uppföljningsbesök, glesare uppföljningsbesök samt önskemål om oplanerade besök. Sju av respondenterna upplevde att de kan påverka uppföljningsbesöken men det framkom även att det berodde på vilken kommun som hade ansvaret för det placerade barnet.

De förändringar som familjehemsföräldrarna önskar bottenar egentligen i förhållanden på *makronivå* genom de lagar och värderingar som finns, men som kommer till uttryck både på *exo- meso-* och *mikronivå*. Familjehemsföräldrarna har främst önskemål om förhållanden på *exonivå*, exempelvis genom frekvensen av uppföljningsbesök, något som visat sig kunna variera från familj till familj. Anledningen till den stora variationen bland önskemålen kan bero på familjehemsföräldrarnas vitt skilda situationer.

Sammanfattningsvis hade familjehemsföräldrarna önskemålen inför framtiden att få mer information innan en placering, samt att det skulle läggas mer resurser på att från början gallra

fram rätt familjehem åt barnen, så att påfrestningen på för barnen skulle minska. Detta stämmer överens med den undersökning som riksdagens revisorer (2002/2003) låtit göra, där de menar att det krävs bättre information till landets familjer om vad det innebär att åta sig ett uppdrag som familjehem. Revisorerna påpekade även att familjehemmen behöver hjälp genom olika former av avlastning och stöd.

Respondenterna uppgav även att man som familjehemsförälder inte skulle känna sig misslyckad om man valde att avbryta uppdraget. Enligt den undersökning riksdagens revisorer (ibid) har gjort bedöms det bli ännu svårare i framtiden att finna familjehem, vilket kan stämma med respondenternas uttalanden. Uppdraget har för en del familjehemsföräldrar varit svårare än de tidigare anat.

8. Slutdiskussion

Under initieringsfasen till uppsatsskrivandet fick vi ganska omgående tag på respondenter. Det medförde en bra start på vårt arbete. Samtliga intervjuer genomfördes och empirin har kommit oss till stor nytta. Under intervjuerna har vi uppmärksammat en genuin vilja hos familjehemsföräldrarna att hjälpa och bidra till en positiv utveckling för andra familjehemsföräldrar i samhället. Vi har uppmärksammat familjehemsföräldrarnas stora behov av att få berätta om sin situation, vilket vi tolkar som ett behov av att bli sedda och bekräftade i rollen som familjehemsföräldrar. Många av respondenterna har även varit nyfikna på det material vi har fått fram, och hur de andra respondenterna upplever sitt uppdrag. Vi har fått erfara att det är mer komplext att vara familjehemsföräldrar än vi tidigare kunnat ana och vi inser att vi genom vår uppsats endast blivit insatta i en liten del av en stor helhet.

Vi har sett att familjehemsföräldrarna har ett stort behov av stöd främst i kontakten med de biologiska föräldrarna, då den problematiska situationen medför att flera familjehemsföräldrar har önskat mindre kontakt med de biologiska föräldrarna. Det står i Socialtjänstlagen att socialnämnden har ansvar att lämna familjehemsföräldrarna råd, stöd och annan hjälp de behöver (SoL 6 kap 7 §). Respondenterna uppgav att de många gånger får vara ett stöd till de biologiska föräldrarna då dessa ofta har stora problem att handskas med. Det resultat som Vinnerljung (1996) har presenterat visar att de föräldrar som får sina barn placerade, ofta har missbruksproblem eller andra problem som gör att de inte kan ta hand om sina barn. Detta

innebär att familjehemsföräldrarna inte bara har det placerade barnet att ta hänsyn till utan även dess biologiska föräldrar och deras eventuella problematik. Detta har vi sett kan bli ett stort problem då familjehemsföräldrarna redan har fullt upp med att stödja barnet och behöver lägga all sin kraft och energi på det. Vi anser att det är underligt att det inte ges mer stöd i kontakten mellan dessa båda aktörer. De är uppenbart att situationens känslighet frambringa en rad konflikter, vilket vi har blivit varse. Är det för stora skillnader i familjehemsföräldrarnas och de biologiska föräldrarnas levnadssätt för att en god relation ska uppstå? Kanske borde det ges mer stöd, anpassad efter varje specifik situation och familj? Vi anser att ett alternativ hade kunnat vara nätverksträffar, där de inblandade parterna kunde ha haft en kontinuerlig dialog. Denna dialog skulle äga rum på neutral plats och det skulle finnas en ärendegång som de inblandade parterna hade kommit överens om.

Något som vi har förundrats över under arbetets gång är hur felaktig vår förförståelse har varit. Vårt val av ämne bottnade i det vi begrundat i media, där vi gång på gång läst att uppföljningar inte görs enligt lagens intentioner. Vi hade en förförståelse att vi skulle möta frustration hos våra respondenter, att de skulle tycka att uppföljningarna sker alltför sällan eller inte alls och att de därigenom inte skulle känna något stöd. Merparten respondenter uppgav dock raka motsatsen, nämligen att uppföljningarna sker var sjätte månad eller oftare och några ansåg till och med att de skedde för ofta. Vi ställer oss frågande till vad det är som utgör detta förhållande, hur vår förförståelse kunde vara så felaktig. Kan det vara så att den bild som media sprider ut, med brister i frekvensen av uppföljningar, gör att samhället får en egen sanning om hur det är, en sanning som vi genom vårt material fått erfara inte stämmer med hur familjehemsföräldrarna upplever det. Eller är det slumpen som har avgjort?

Vi har även förundrats över att det sker så många byten av socialsekreterare. I Socialtjänstlagen 6 kap 1 § går det att utläsa vikten av kontinuitet, som utgår från förutsättningen att trygga och förtroendefulla relationer utgör grunden för ett framgångsrikt individuellt behandlingsarbete. Då krävs det att den enskilde får möjligheter att hålla kontakt med samma socialsekreterare. Det framkom i intervjuerna att några placerade barn inte träffade sina socialsekreterare enskilt, och att det var barnens önskan. En anledning till detta kan vara att barnen inte känner något förtroende då de gång på gång blivit svikna genom att deras socialsekreterare slutat. Det placerade barnet befinner sig i en utsatt position, i ett hem utan sina biologiska föräldrar, där det ska försöka skapa en fungerande relation till både

familjehemmet och försöka få eller bibehålla en bra kontakt med sina biologiska föräldrar. Vi anser att om inte kontakten mellan familjehemmet och de biologiska föräldrarna fungerar, kan barnet lätt hamna i en lojalitetskonflikt. Vi anser att i de sammanhang som barnet hamnar i en sådan situation kan socialsekreteraren utgöra en viktig person för barnet, då de kan föra fram barnets åsikt. Det är därför mycket viktigt för barnet att ha en god fungerande relation med sin socialsekreterare där det kan känna förtroende och trygghet.

Familjevården är den volymmässigt den klart dominerade vårdformen (Riksdagen 2002/2003). Vi ställer oss undrande till varför statens engagemang för att utveckla och kontrollera familjevården inte har varit tillräcklig och varför undersökningar visar att det finns luckor angående de senaste årens utveckling. Efter att ha fått en inblick i hur det förhåller sig med stödet till familjehemsföräldrarna anser vi att den framtida forskningen kring ämnet bör få mer uppmärksamhet. Risken är annars att familjehemsföräldrarnas behov av stöd inte kommer att uppmärksammas och anpassas till det individuella behovet. Det finns ett stort behov av familjehem och den brist som råder idag kan komma att öka i framtiden om det inte satsas på framtida forskning.

Sammanfattningsvis vill vi avsluta med att framföra de tyngdpunkter vi funnit i vår empiri. Familjehemsföräldrarna har generellt ett stort behov av stöd speciellt i kontakten med den biologiska familjen. Det behövs mer kunskap i samhället om vad det innebär att vara familjehem för att en förståelse ska kunna växa fram. Det som familjehemsföräldrarna upplever ett behov av är ett strukturerat stöd som är förutsägbart och tydligt men även ett flexibelt stöd som kan anpassas efter varje specifik situation. Att kombinera mallar och strukturer med ett individuellt flexibelt arbete kan verka omöjligt, dock har vi sett ett fåtal fall där det faktiskt fungerar. Vår uppsats är endast ett litet bidrag till den aktuella forskningen. Vi hoppas att resultatet kan inspirera till framtida forskning kring familjehem och deras situation.

9. Referenslista

Andersson, Bengt-Erik (1986) *Utvecklingsekologi*. Studentlitteratur, Lund.

Andersson, Gunvor (1995) *Barn i samhällsvård*. Studentlitteratur. Lund.

Andersson, Gunvor (2004) ”Utvecklingsekologi och sociala problem”. I Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans, (red) *Perspektiv på Sociala Problem*. Natur och Kultur: Stockholm

Annerfeldt, Martina & Holmberg, Sofia & Knezevic, Lolita & Olsson, Lotta (2006) Familjehemsföräldrar tycker till om socialtjänsten. *Socionomen* nr 4, s 42-44. Sjuhäradsbygdens Tryckeri AB, Borås.

Aspers, Patrik (2007) *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. Liber, Malmö.

Denscombe, Martyn (2004) *Forskningens grundregler. Samhällsforskarens handbok i tio punkter*. Studentlitteratur, Lund

Ett luttrat familjehemspår (2008) *Socionomen* nr 1 s 35-36. Sjuhäradsbygdens Tryckeri AB, Borås.

Flood, Marita och Hall. Roland (2007) Hur fungerar familjehemsvården idag? *Socionomen* nr 7 s 56. Sjuhäradsbygdens Tryckeri AB, Borås.

Halvorsen, Knut (1992) *Samhällsvetenskaplig metod*. Studentlitteratur, Lund

Höjer, Ingrid (2001) *Fosterfamiljens inre liv*. Göteborgs universitet, institutionen för socialt arbete

Höjer, Ingrid (2007) *Föräldrars röster- hur är det att ha sina barn placerade i fosterhem*. Göteborgs universitet.

Klefbeck, Johan & Ogden, Terje (2003) *Barn och nätverk*. Liber AB. Stockholm.

Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga 1990:52

Lindén, Gunilla (1982) *Att byta föräldrar*. Liber. Kristianstad Boktryckeri AB.

May, Tim (2001) *Samhällsvetenskaplig forskning*. Studentlitteratur, Lund

Moore, Cecilia (2008) Familjehemsplacering: De biologiska föräldrarna vill känna sig delaktiga. *Socionomen* nr 1, s 32-35. Sjuhäradsbygdens Tryckeri AB, Borås.

Norström, Carl & Thunved, Anders (2007) *Nya Sociallagarna*. Norstedts Juridik, Stockholm

Socialtjänstförordningen 2001:937
Socialtjänstlagen 2001:453

Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2004:2) *Att knyta an, en livsviktig uppgift- om små barns anknytning och samspel*. Stockholm. Skriftserie/ Stiftelsen Allmänna barnhuset.

Sundell, Knut & Thunell, M (1997) *Att arbeta som familjehem. En undersökning om familjevården*. Stockholm, FoU Rapport:4.

Svenska kommunförbundet (2003) *Barnet och familjehemmet. En handbok om socialnämndens ansvar*. Katarina Tryck AB, Stockholm.

Trost, Jan (1997) *Kvalitativa intervjuer* Studentlitteratur, Lund.

Vinnerljung, Bo (1996) *Svensk forskning om fosterbarnvård. En översikt*. Liber. Falköping.

Vinnerljung, Bo och Sallnäs, Marie och Westermarck Kyhle, Pia (2001) *Sammanbrott vid tonårsplaceringar- om ungdomar i fosterhem och på institution*. Modin-Tryck AB, Stockholm.

Vinterhed, Kerstin (1985) *De andra föräldrarna*. Minab/Gotab, Stockholm.

Internet

Länsstyrelsen (2008) *Socialtjänstens arbete med familjehemsvården*. Alfa Print Stockholm (2008-04-21)

Riksdagens revisorers förslag angående Familjehemsvården (2002/03) Elanders Gotab, Stockholm (2008-04-09).

Humanistiska samhällsvetenskapliga forskningsrådet (2001): *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskapligt forskning*. Erlanders Gotab Stockholm (2008-06-03)

Bilaga 1

Informationsbrev

Hej!

Här kommer en bekräftelse på den tid vi bokat för intervju. Vi är mycket tacksamma för att vi får komma till Er -----klockan-----.

Vi är två socionomstuderande, Sanna Grönroos och Ida Thomasson, från Socialhögskolan i Lund. Vi ska under vår sjätte termin göra en C-uppsats och har valt att skriva om ett ämne som vi har kommit att intressera oss för, nämligen

”Hur familjehemsföräldrarnas behov av stöd tillgodoses”

För att kunna få svar på vår fråga kommer vi att göra intervjuer med familjehemsföräldrar från tio familjehem. De frågor vi kommer att ställa under intervjun kommer att handla om hur socialtjänstens uppföljning ser ut samt vilket stöd Ni får från annat håll.

Inför intervjun är det viktigt för er att känna till:

Intervjuerna kommer att ta mellan 1-1½ timme. Er medverkan är frivillig och ni kan när som helst välja att avbryta intervjun. För att underlätta arbetet och för att kunna återge det ni berättar korrekt, kommer vi att spela in intervjun med en bandspelare.

Vi värnar om er integritet så materialet kommer att avidentifieras och det kommer inte att framgå vilka familjehemsföräldrar som har deltagit i uppsatsen.

Intervjumaterialet kommer att förvaras säkert under tiden som vi arbetar med uppsatsen. När uppsatsen är examinerad och godkänd kommer vi att förstöra det inspelade materialet och utskrifterna.

Vår handledare under kursen är Gunilla Lindén, universitetslektor vid Socialhögskolan i Lund, telefon nr: XXXXXXXXX.

Om ni har några frågor får Ni gärna höra av Er till oss.

Sanna Grönroos
XXXXXXXX

Ida Thomasson
XXXXXXXX

Tack för er medverkan!

Med Vänliga hälsningar
Sanna & Ida

Bilaga 2

Intervjuguide

Bakgrundsfrågor:

Hur länge har ni varit familjehem?

Hur många familjehemsplacerade barn har ni just nu?

Vilka personer består er familj av?

Hur kommer det sig att Ni blev familjehem?

Vilket behov av stöd uttrycker familjehemsföräldrarna att de har.

1. Har ni något behov av stöd? I så fall på vilket sätt?
2. Upplever Ni att Ert behov av stöd ser olika ut vid olika tidpunkter?

Från vilket håll får de detta stöd?

3. Vilket stöd får Ni av varandra i familjen?
 4. Vilket stöd får Ni av släkt och vänner?
 5. Vilket stöd får Ni av samhället?
 6. Anser Ni att Ert behov av stöd uppfylls från familjen, släkt och vänner samt samhället?
 7. Upplever Ni att Ni har stöd i den aktuella lagstiftningen?
 8. Hur ser Er kontakt med den biologiska familjen ut?
- Upplever Ni att ni får något stöd av den biologiska familjen? I så fall på vilket sätt?

Hur ser socialtjänstens uppföljning ut?

9. Hur ofta har socialtjänsten uppföljningsbesök hos Er?
10. Kan Ni ge exempel på hur ett uppföljningsbesök kan se ut?
11. Vilka brukar socialsekreterarna vilja träffa under besöken?
12. Brukar socialsekreterarna vilja träffa barnet enskilt?

Hur uppfyller socialtjänstens uppföljningar familjehemsföräldrarnas behov av stöd

13. Hur ger socialsekreterarna Er stöd under uppföljningsbesöken?
14. Anser ni att Ni får det stöd Ni är i behov av genom uppföljningsbesöken?

Vilka önskemål har familjehemsföräldrarna inför framtida uppföljningsarbeten?

15. Finns det något Ni skulle vilja ha mer utav med tanke på uppföljningsbesöken?
16. Finns det något Ni skulle vilja ha mindre av med tanke på uppföljningsbesöken?
17. Skulle Ni vilja förändra något med tanke på socialsekreterarnas kontakt med barnet under uppföljningsbesöken?
18. Känner Ni att Ni har möjlighet att påverka uppföljningsbesöken?
19. Finns det något Ni vill tillägga?